

16+

Тыражом

Дабрыня

Чорныя вусны

у дзясяткі мільёнаў

як крэда

Галіччыны

стар. 4

стар. 5

стар. 6

Яго Вялікасць Баль

Фота БелТА.

Традыцыйна на стары Новы год у Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі праходзіць Вялікі навагодні баль. Сёлета аматары танца сабраліся дванаццаты раз. Ва ўдзельніц — прыгожыя сукенкі да падлогі, а ў мужчын — фракі, смокінгі або элегантныя касцюмы. Як і звычайна, партнёраў для танца шукаюць самі жадаючыя.

Праект у Вялікім тэатры — гэта адраджэнне танцавальнай традыцыі, якая так ці інакш стала часткай гісторыі. У чаканні эстэтычнай асалоды і радасці зносін аматары танцаў сочаць за тэатральнай афішай, загадзя прадумваюць той вобраз, у якім плануюць з'явіцца на балі, наведваюць урокі і вучаць нялёгка танцавальныя фігуры. Хоць, вядома, танцавальны крок — гэта не адзінае, што трэба ведаць на такім свяце, шмат чаго адбываецца міжвольна: мяняюцца паходка і позірк, адточваюцца рухі, кантралююцца жэсты... Да таго ж майстар-клас праводзіцца і на самім балі — у дадатак да вялікай колькасці творчых і забаўляльных імпрэз.

«ЛІМ»-акцэнт

Юбілей. Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў калектыў выдавецтва «Беларусь» са 100-гадовым юбілеем прадпрыемства. «Яго гісторыя непарыўна звязана з лёсам нашай краіны, станаўленнем беларускай дзяржаўнасці, працоўнымі і ратнымі подзвігамі народа, развіццём нацыянальнай культуры і кнігадрукавання», — гаворыцца ў віншаванні. Аляксандр Лукашэнка адзначыў, што сёння калектыў выдавецтва з гонарам выконвае важную місію — стварае летапіс незалежнай Беларусі, нясе людзям святло высокай духоўнасці, далучае іх да багатай гісторыка-культурнай спадчыны, вучыць любіць і шанаваць Радзіму.

Пашана. Кіраўнік дзяржавы падпісаў указ «Аб прысуджэнні Дзяржаўных прэмій Рэспублікі Беларусь 2020 года». У галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры прэмія прысуджана дацэнту кафедры скульптуры Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Канстанціну Касцючэнку за стварэнне манумента «Брама памяці» ў мемарыяле «Трасцянец». Гэтая скульптурная кампазіцыя — сімвал болю аб загінулых. Праект уносіць значны ўклад у фарміраванне агульнаеўрапейскай культуры памяці, а таксама ў прымірэнне і паглыбленне ўзаемаразумення паміж народамі. Бронзавая скульптурная кампазіцыя «Брама памяці» не мае аналагаў у сучасным беларускім мастацтве і з'яўляецца выдатнай прафесійнай творчай работай.

Страта. Прэзідэнт Беларусі накіраваў спачуванне родным і блізкім народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва. «Свой лёс ён звязаў з выжывеннем мастацтвам, аддаўшы ўсе душэўныя сілы, талент і натхненне. Творчасць майстра — неацэнны ўклад у гісторыю нацыянальнай культуры, духоўную скарбніцу Беларусі», — гаворыцца ў спачуванні. Кіраўнік дзяржавы адзначыў, што Леанід Шчамялёў выхаваў некалькі пакаленняў таленавітай моладзі і стаў прыкладам самаадданага служэння мастацтву і сваёй краіне.

Падрыхтоўка. Пастановай Савета Міністраў створаны нацыянальны арганізацыйны камітэт па падрыхтоўцы і правядзенні XXVIII Дня беларускага пісьменства, які пройдзе ў Капылі Мінскай вобласці 5 верасня, паведамляе БелТА. Кіраўніком аргкамітэта назначаны намеснік прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь Ігар Петрышэнка, намеснікамі кіраўніка — міністр інфармацыі Ігар Луцкі і старшыня Мінаблвыканкама Аляксандр Турчын. Святочныя мерапрыемствы будуць фінансавацца за кошт прадугледжаных на гэтыя мэты сродкаў Мінскага аблвыканкама, Капыльскага райвыканкама, рэспубліканскіх органаў дзяржкіравання і іншых зацікаўленых.

Конкурс. Стартаваў I этап рэспубліканскага літаратурнага конкурсу *LitUP*, вынікі якога падвядуць у час XXVIII Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу. Як паведаміў журналістам намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Ігар Бузоўскі, гэта першы ў краіне адбор праектаў для прыярытэтнага выпуску дзяржаўнымі выдавецтвамі работ, якія стануць пераможцамі ў літаратурным стартапе *LitUP*. Найлепшыя стартап-праекты наведвальнікі ўбачаць 20 лютага. «Пастараемся прадставіць магчымасць для творчых ініцыятыў у літаратурнай плоскасці, для ўсіх тых, хто імкнецца пісаць і рэалізаваць сябе творча», — падкрэсліў Ігар Бузоўскі. «Мы запрашаем тых, хто гатовы канкураваць і прэзентаваць свае праекты на прафесійным узроўні. Пераможцам — прыярытэтнае права выдавацца ў 2021 годзе», — адзначыў намеснік міністра.

Выстаўка. Кніжна-ілюстрацыйная выстаўка «Тандэм натхнення», прысвечаная 90-годдзю з дня нараджэння беларускіх мастакоў Георгія і Наталлі Паплаўскіх, працуе ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі, паведамілі арганізатары. Глыбокую сувязь Георгія Паплаўскага з беларускай зямлёй, яго гісторыяй, культурай, літаратурнымі традыцыямі, народнай творчасцю экспазіцыя паказвае і праз кніжныя ілюстрацыі. Майстар увасобіў радкі Янкі Купалы і Якуба Коласа ў прадстаўленых на выстаўцы графічных работах. Характар творчага почырку Наталлі Паплаўскай склаўся пад уплывам беларускага фальклору. Мастачка стварыла ілюстрацыі для многіх беларускіх казак, а таксама дзіцячых кніг. Як распавялі ў НББ, на выстаўцы дэманструецца больш за 60 работ. Сярод іх і арыгіналы з аўтографамі мастакоў, чые імёны сімвалізуюць высокі ўзровень майстэрства, індывідуальны стыль.

Агляд афіцыйных падзей ад Інесы ПЕТРУСЕВІЧ

у Саюзе пісьменнікаў Беларусі

Сярод узнагароджаных — літаратар

Урачыстая цырымонія ўручэння Прэміі імя А. І. Дубко за дасягненні ў галіне культуры і мастацтва адбылася ў Гродне. Лаўрэатам галоўнай абласной узнагароды ў намінацыі «Пісьменнік года» стаў член Саюза пісьменнікаў Беларусі Георгій Кісялёў за кнігу «Першая алімпійская чэмпіёнка з Гродна» пра славетную гімнастку Алену Валчэцкую.

На сцэне абласной філармоніі старшыня Гродзенскага аблвыканкама Уладзімір Каранік і ўдава Аляксандра Дубко Эма Нікіфараўна ўручылі ўзнагароды 14 прадстаўнікам творчых прафесій. Сярод іх — мастак, музыкант, артыст, бібліятэкар, народны майстар, выкладчык...

Кніга Георгія Кісялёва «Першая алімпійская чэмпіёнка з Гродна» — ужо другое выданне з тэматычнай серыі «Зоркі Гродзенскага спорту», аўтары якой становяцца лаўрэатамі Прэміі імя А. І. Дубко. Дарэчы, гэтая серыя ініцыяравана кіраўніком прадстаўніцтва Нацыянальнага алімпійскага камітэта па Гродзенскай вобласці Аляксандрам Курловічам у 2015 годзе і з'яўляецца сумесным праектам спартыўных арганізацый Прынямання і Гродзенскага абласнога аддзялення СПБ.

форум

Новыя імёны, актуальныя фарматы

Ад сучасных коміксаў да вечнай класікі — літаратуру на любы густ Аможна будзе знайсці і набыць на стэндах XXVIII Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу, якая пройдзе з 18 па 21 лютага ў Нацыянальным выставачным цэнтры «БелЭкспа». Чакаецца, што ўдзел прыме больш за 20 краін. Падрабязна аб праграме, удзельніках і асноўных мерапрыемствах раскажаў намеснік міністра інфармацыі Ігар Бузоўскі падчас прэс-канферэнцыі, прысвечанай падрыхтоўцы і правядзенню кніжнага свята.

— На гэтай выстаўцы прапануюцца новыя ідэі, меркаванні не толькі ад яе арганізатараў, але і ад усіх удзельнікаў, якія будуць прэзентаваць літаратурныя праекты мінулага года і выданні, што з'явіцца сёлета. Аматараў кнігі і чытання чакаюць новыя імёны і фарматы. Наша краіна адзначае шматлікія юбілейныя даты беларускіх літаратараў, і гэта з'яўляецца нагодай для прэзентацыі вялікай колькасці кніжных праектаў ад беларускіх выдавецтваў. Эпідэміялагічная сітуацыя ўнесла карэктывы ў правядзенне мерапрыемства, сёлета некаторыя прадстаўнікі замежжа прысутнічаць не змогуць, аднак мы ўкаранілі новыя фарматы работы, у прыватнасці, многае будзе праводзіцца анлайн.

Сёлета — 30-годдзе стварэння Садружнасці Незалежных Дзяржаў, гэтая паслужыла падставай для вызначэння цэнтральнага экспанента выстаўкі — СНД. Пляцоўка будзе сімвалічна аформлена ў стылі агульнага дома, які складаецца з асобных пакояў (між тым усе краіны захаваюць свае павільёны). У гасцёўні, напрыклад, наведвальнікі змогуць пазнаёміцца з найбольш яркімі кніжнымі праектамі, экспазіцыямі кніг, а таксама выданнямі-ўладальнікамі Гран-пры міжнароднага конкурсу «Мастацтва кнігі».

Нязменна самая запатрабаваная наведвальнікамі і пакупнікамі дзіцячая кніга. Так, у адпаведным пакоі будзе магчымасць не толькі ўбачыць навінкі, даведацца аб іх стварэнні, але і цікава правесці час бацькам з дзецьмі.

У кабінёце пісьменнікаў прадставяць найлепшыя кнігі ўсіх краін СНД па гісторыі, культуры, мастацтве, пройдуць сустрэчы з аўтарамі. Нацыянальны стэнд Беларусі будзе прадстаўлены

Фота Ганны Занкавіч.

Падчас прэс-канферэнцыі.

імпрывізаванай творчай кухні, гэтая самая «кніжная» частка цэнтральнай пляцоўкі выстаўкі. Тут будзе экспанавана максімальная колькасць кніг, выдадзеных за мінулы год у краіне, падкрэсліваюць арганізатары.

— Сёлета мы адзначаем тры буйныя юбілеі: 100-годдзе з дня нараджэння Івана Шамякіна і Івана Мележа, а таксама 115-годдзе Кандрата Крапівы, — адзначыў падчас сустрэчы дырэктар выдавецтва «Мастацкая літаратура» Аляксей Бадак. — Таму плануем не толькі прадставіць іх творы публіцы, але і запрасіць на сустрэчу з чытачамі сваякоў класікаў. Адправілі запрашэнні дочкам Шамякіна — Таццяне і Алесі, яго ўнучцы Марыі, а таксама сваякам Мележа — дочкам Людміла і Ларысе і ўнуку — мастаку Івану Сямілетаву. Чакаем у гасцях

Георгій Кісялёў з узнагародай.

Праект рэалізоўваецца пры падтрымцы спонсараў і абласных улад.

Дзмітрый РАДЗІВОНЧЫК,
фота аўтара

і ўнучку Кандрата Крапівы Алену Атраховіч.

На цэнтральнай сцэне па традыцыі пройдуць прэзентацыі найбольш значных кніжных праектаў, узнагароджанне пераможцаў нацыянальнага конкурсу «Мастацтва кнігі», міжнароднага конкурсу маладых літаратараў «Першацвет». Адно з галоўных запланаваных мерапрыемстваў — Міжнародны сімпозіум літаратараў «Пісьменнік і час», які запрасіць на сваю дыскусійную пляцоўку творчых людзей — прадстаўнікоў пісьменніцкіх колаў з розных краін для сустрэч, выступленняў. Будзе весціся і анлайн-трансляцыя на YouTube-канале, а значыць — магчымасць адрасаваць пытанні непасрэдна ўдзельнікам.

Імпрэзы па традыцыі пройдуць не толькі на пляцоўках выставачнага комплексу, але і ў кнігарнях, бібліятэках, музеях. Чакаюцца прэзентацыі, аўтограф-сесіі, сустрэчы з аўтарамі, майстар-класы і іншае. У тэатрах і кінатэатрах, на тэлеканалах у дні работы выстаўкі пройдуць паказы фільмаў, спектакляў паводле твораў вядомых пісьменнікаў Беларусі і іншых краін.

Робочы дзень выстаўкі, якая сёлета будзе доўжыцца на адзін дзень меней, працягнуты на гадзіну. Такім чынам, у першыя дні, з 18 да 20 лютага, форум будзе працаваць з 10 да 20 гадзін, 21 лютага — з 10 да 18 гадзін. Адкрыццё запланавана на 18 лютага а 12-й гадзіне, закрыццё — 21 лютага а 17-й гадзіне. Арганізатарамі выстаўкі-кірмашу выступаюць Міністэрства інфармацыі, Мінгарвыканкам, ААТ «Белкніга», ТАА «Макбел». Яны, дарэчы, забяспечаць работу бясплатнага паэтычнага аўтобуса, які будзе рухацца ад станцыі метро «Няміга» да выставачнага цэнтра. Гэта дазволіць ахвотным даехаць да месца правядзення выстаўкі і паслухаць вершы беларускіх паэтаў у аўтарскім выкананні.

Яўгенія ШЫЦЬКА

прэзентацыі

Якуб Колас: любоў з дзяцінства

У Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа адбылася выстаўка-прэзентацыя серыі кніг Якуба Коласа для дзяцей. Гэта творы «Міхасёвы прыгоды», «Савось-распуснік» і «Рак-вусач» у новым выданні і афармленні.

— Ініцыятарам выхаду выданняў быў малодшы сын Коласа — Міхаіл Канстанцінавіч Міцкевіч, які добра разумеў, што творы беларускага песняра павінны гучаць для дзіцячай аўдыторыі і сёння. Гэта вельмі важна, таму што любоў да беларускай мовы, літаратуры і культуры фарміруецца ў дзяцінстве, — адзначыла праўнучка Я. Коласа і галоўны захавальнік Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа Васіліна Міцкевіч.

Яна, дарэчы, напісала прадмову да кнігі «Міхасёвы прыгоды». Да выданняў «Савось-распуснік» і «Рак-вусач» прадмовы напісала ўнучка Я. Коласа Марыя Міхайлаўна Міцкевіч. Міхась Канстанцінавіч з’яўляецца прататыпам галоўнага героя паэмы «Міхасёвы прыгоды». Новае выданне ён, на жаль, убачыць не паспеў, таму кніга ў новым афармленні прысвечана яго памяці.

На выстаўцы прадстаўлены ўсе выданні паэмы «Міхасёвы прыгоды». Наведвальнікі могуць пазнаёміцца з унікальным першым выданнем 1935 года з уласным подпісам Якуба Коласа. Да ўвагі некалькі галерэй з ілюстрацыямі да паэмы вядомых беларускіх мастакоў. Асабістае цікавае бачанне герояў увасобіла ў сваіх малюнках мастачка Алеся Жыткевіч, якая аздобіла новыя выданні дзіцячых кніг. Яе ілюстрацыі да твораў «Міхасёвы прыгоды» і «Рак-вусач» можна ўбачыць у музеі.

— Калі працавала над малюнкамі, для натхнення было важна, што я памятаю са свайго дзяцінства кнігу Я. Коласа «Сымон-музыка» з ілюстрацыямі Міколы Селешчука. Спадзяюся, што кнігі з маімі малюнкамі стануць для дзяцей пэўным скарбам памяці пра дзяцінства і юнацтва, — адзначыла мастачка. Свае работы Алеся Жыткевіч перадала ў фонд музея.

Дапаўняюць экспазіцыю размешчаныя на вітрынах фотаздымкі Якуба Коласа з малодшым сынам Міхасём, фота песняра за любімым заняткам — зборам грыбоў, што яскрава апісваецца ў паэме «Міхасёвы прыгоды», а таксама фотаздымкі краявідаў Пухаўшчыны, дзе адбываліся падзеі твора.

Фота Кастуся Дробава.

Васіліна Міцкевіч (злева) і Алеся Жыткевіч.

Таксама можна ўбачыць першае выданне верша «Савось-распуснік», тыя выданні, у якія ён быў уключаны, а таксама пераклады на рускую і ўкраінскую мовы. «Колас гучыць не толькі па-беларуску, але і на іншых мовах свету», — дадае Васіліна Міцкевіч. Сёлета адзначаецца 95 гадоў з дня выхodu ў свет верша «Савось-распуснік». Імпрэза не абышлася без радкоў класіка: урывак з верша прагучаў у выкананні старшага навуковага супрацоўніка музея Аляксандра Крыжэвіча.

Беларускі крытык і публіцыст Х. М. Дунец пісаў: «Твор Я. Коласа “Міхасёвы прыгоды” мае немалаважнае значэнне для выхавання нашай дзетвары. У гэтым вершаваным апавяданні Колас з уласцівай яму прастатой і вобразнасцю арыентуе дзіця ў прыродзе, даючы дзецям урок арганізаванага адпачынку і разумных забаў на лоне прыроды». Такое ж вялікае выхавальнае значэнне маюць і творы «Савось-распуснік» і «Рак-вусач».

Перавыданне дзіцячых кніг з захаваннем павучальнага арыгінальнага тэксту класіка, у новым мастацкім абрамленні, якое адказвае запытам сучаснай дзіцячай аўдыторыі, надзвычай важнае і неабходнае, бо менавіта такія кнігі далучаюць юных чытачоў да роднай мовы і культуры.

Дзіяна КАЗІМІРЧЫК

анлайн-фармат

Цікавая альтэрнатыва

У Гродзенскай вобласці існуе даўняя і багатая традыцыя аматарскага тэатральнага мастацтва. На працягу чвэрці стагоддзя раз на два гады ў Лідзе праводзіцца абласны фестываль народных тэатральных калектываў «Лідскія тэатральныя сустрэчы».

Сёлета доўгачаканае свята аматараў Мельпамены з-за складанай эпідэситуацыі адмянілі, але яго пас-таянныя арганізатары, спецыялісты Гродзенскага абласнога метадычнага цэнт-ра народнай творчасці, прапанавалі тэатральным калектывам цікавую альтэрнатыву — конкурс у анлайн-фармаце.

На думку метадыста па тэатральным жанры Аліцыі Рабцавай, аматарскія калектывы заўсёды маюць патрэбу ў выступленнях, творчым росце, стымуляванні, каб традыцыі, якія выгадалі шмат прафесіяналаў, ні ў якім разе не абрываліся.

Заяўкі на ўдзел у дыстанцыйным конкурсе прыйшлі з Ашмянскага, Бераставіцкага, Ваўкавыскага, Лідскага, Навагрудскага, Шчучынскага, Смаргонскага, Іўеўскага, Свіслацкага, Мастоўскага, Зэльвенскага раёнаў і Гродна. На перамогу прэтэндавалі 17 пастановак, сярод якіх — спектаклі па матывах твораў нацыянальнай і сусветнай драматургіі, аўтарскія работы. Напрыканцы года падвялі вынікі творчага спаборніцтва.

Журы аднадушна І месца прысвоіла народнаму лялечнаму тэатру «Батлейка» аддзела рамёстваў і традыцыйнай культуры Лідскага раённага цэнт-ра культуры і народнай творчасці (мастацкі кіраўнік — Ірына Вашкевіч). Калектыв паказаў спектакль «Казіная хатка» па матывах рускай народнай казкі.

Ала БЯЛЬКЕВІЧ

з нагоды

Дванаццаць цудоўных вобразаў

Фотавыстаўка, прысвечаная юбілею народнай артысткі Беларусі Ніны Шарубінай, працуе ў Вялікім тэатры оперы і балета.

У гонар опернай дзівы 16 студзеня тэатр даў оперу Джакама Пучыні «Тоска». Гэта адна з любімых партый беларускай прымы, адзначылі ў тэатры. Вечарам Ніна Шарубіна з’явілася ў вобразе самай прыгожай жанчыны Рыма — Фларыі Тоскі і распавяла гісторыю кахання, страсці, подласці, нянавісці і здрады.

Гледачы ў холе тэатра змаглі пазнаёміцца з выстаўкай, якую адкрыла Ніна Уладзіміраўна. Падчас невялічкай экскурсіі яна пазнаёміла гледачоў са спектаклямі, сцэны з якіх і прадстаўлены ў экспазіцыі. 12 фотаздымкаў, 12 вобразаў, 12 роляў, 12 партый — такіх розных і такіх цудоўных. Голасам Ніны Шарубінай гавораць з гледачом Аме-лія і Аіда, Абігайль і Неда, Яраслаўна і Чыа-Чыа-сан, Лэдзі Макбет і Сантуцца. Публіка любіць спявачку, а майстэрства адзначаецца станоўчымі водгукамі прафесіяналаў.

І гэта нядзіўна, бо Ніна Шарубіна прысвяціла сваё жыццё музыцы, стаўшы прыкладам адданасці мастацтву. А 28 студзеня Вялікі тэатр запрашае на оперу Аляксандра Барадзіна «Князь Ігар», дзе спявачка выканае партыю Яраслаўны.

Фота з сайта philharmonic.by.

Ніна Шарубіна.

Міра ІЎКОВІЧ

«ЛіМ»-люстэрка

Беларусь і Узбекістан плануюць пачаць у 2021 годзе тры сумесныя кінапраекты. Аб гэтым расказаў генеральны дырэктар Нацыянальнай кінастудыі «Беларусьфільм» Уладзімір Карачэўскі пасля перагавораў з прадстаўнікамі Нацыянальнага агенцтва «Узбеккіно» і кінастудыямі Узбекістана, перадае БелТА. Гэта фільм рэжысёра Акбара Бектурдзіева «Узбечка» пра дзяўчыну-снайпера, 90 працэнтаў якога плануецца зняць у Беларусі. «Другім праектам стане кінакарціна пра Джызакскае паўстанне 1916 года, у Беларусі здымуць некаторыя эпізоды ваенных сцэн, піцёрскіх экстэр’ераў і інтэр’ераў. Акрамя таго, абмеркавалі пытанне сумеснай вытворчасці яшчэ адной гісторыі. Яна пра Героя Савецкага Саюза ўзбека Мамадалі Тапвалдыева, які ваяваў з фашысцкімі акупантамі ў глыбокім тыле як беларускі партызан», — падкрэсліў гендырэктар беларускай кінастудыі. Адзначаецца, што здымачныя групы будучых кінакарцін падчас знаходжання ў Беларусі наведаюць лакацыі ў Мінску, Гомелі, Бабруйску, Брэсце, на натурнай пляцоўцы кінастудыі.

Культавыя фільмы сусветнага кіно паказваюць на вялікім экране ў Мемарыяльным музеі-майстэрні З. Азгура ў межах кінаклуба «Cinemascope. Анталогія». Як паведамляе агенцтва «Мінск-Навіны», адкрыў сезон паказаў камедыйна фільм Вудзі Алена «Эні Хол». Сёння ўсе жадаючыя змогуць убачыць экранізацыю аднайменнага рамана японскага пісьменніка Коба Абэ «Жанчына ў пясках» (рэжысёр Хіросі Тэсігахара). 29 студзеня прадставяць фільм «Лаліта» Стэнлі Кубрыка па аднайменным творы Уладзіміра Набокава. У лютым у музеі-майстэрні Азгура можна будзе ўбачыць карціны «Інстытут Бенджамена, або Гэтую мару людзі называюць чалавечым жыццём» (1995, Стывен і Цімаці Квай), «Пячатка зла» (1958, Орсан Уэлс), «Абед галышом» (1991, Дэвід Кроненберг) і «Выгадуй вора-на» (1976, Карлас Сауро). Заклучны кінапаказ пройдзе 5 сакавіка: на вялікім экране прадставяць фільм «400 удараў» (1959, Франсуа Труфо). Пачатак усіх сеансаў а 19 гадзіне. Фільмы паказваюць на мовах арыгінала з рускімі субцітрамі. Пасля прагляду ёсць магчымасць застацца для абмеркавання ўбачанага і абмену ўражаннямі.

Не публікаваныя раней на рускай мове творы Дж. Р. Р. Толкіна «Страчаны шлях» і «Гібель Гондаліна» ўпершыню выходзяць у Расіі ў выдавецтве «АСТ», інфармуе РІА «Новости». «Страчаны шлях», над якім аўтар пачаў працаваць у другой палове 20-х гадоў, уваходзіць у склад 12-томнай серыі «Гісторыя Міжзем’я». Выхад кнігі запланаваны на люты. «Гібель Гондаліна» — першы твор Толкіна пра Міжзем’е, напісаны ў 1917 годзе. Выданне на рускай мове павінна пабачыць свет у маі.

Расійскія музыканты запісалі альбом песень на вершы Восіпа Мандэльштама да 130-годдзя з дня нараджэння паэта, гаворыцца ў матэрыяле «ИТАР ТАСС». У трыб’ют-альбом, які назвалі па першым радку верша 1931 года «Сохрани мою речь навсегда», увайшла 21 кампазіцыя, напісаная 24 музыкантамі на абраныя імі вершы Мандэльштама. Трэкі размешчаны згодна з храналогіяй: ад самых ранніх твораў 1906 года да позніх, напісаных у 1937-м. «Дзякуючы ўдзелу ў праекце выканаўцаў самых розных напрамкаў і жанраў, якія сталі праваднікамі ў творчасць паэта, Мандэльштама пачуюць мільёны людзей. Магчыма, нехта адкрые яго паэзію для сябе ўпершыню», — мяркуюць аўтары праекта. У яго стварэнні прынялі ўдзел такія музыканты, як Леанід Агуцін, Ілья Лагуценка, Noize MC, Tequilajazz, кампазітар Аляксандр Манацкоў ды іншыя.

Дэні Бойл, рэжысёр, вядомы стужкамі «На ігле» і «Мільянер з трушчоб», здыме серыял пра панк-рок-гурт Sex Pistols, паведамляе партал «КиноПоиск». Сцэнарый да праекта, у якім прадугледжана шэсць эпізодаў, напішуць Крэйг Пірс («Мулен Руж») і Фрэнк Котрэл Бойс («Бывай, Крыстафер Робін»). Яны адаптуюць мемуары «Lonely Boy: Tales from a Sex Pistol», напісаныя гітарыстам групы Стывам Джонсам. У серыяле будуць іграць Тобі Уолес, Эсан Бун, Луіс Патрыдж, Фа’ен Франкель і іншыя акцёры, у тым ліку дэбютанты. Плануецца, што здымкі «Pistol» стартуюць 7 сакавіка. Калі выйдзе серыял, пакуль невядома. Гурт Sex Pistols быў створаны ў 1975 годзе ў Лондане. У свой час ён стаў увасабленнем панк-культуры, а яго музыкой натхняліся пазнейшыя рок-выканаўцы.

Цікавінкі ад Яўгеніі ШЫЦЬКІ

Выдавецтву «Беларусь» — 100 гадоў!

Вось ужо цэлае стагоддзе найстарэйшае выдавецтва нашай краіны знаходзіцца на плыву ў кнігавыдавецкай дзейнасці. На роўні з найбуйнейшымі выдавецтвамі-гігантамі «Беларусь» спалучае ў сваёй дзейнасці набыткі сучаснага і мінулага, працягвае найлепшыя традыцыі выдавецкай справы. «Беларусь» не прыпыняе хаду: увесь час развіваецца, шукае новыя формы і прадстаўляе краіну на міжнароднай арэне.

Як усё пачыналася?

Пастанова ЦК КПБ пра стварэнне выдавецтва дагэтуца 18 студзеня 1921 года. Аднак рашэнне пра неабходнасць яго ўзнікнення было прынята ў лютым 1920 г. І, як сведчаць успаміны першых супрацоўнікаў, функцыянаваць установа пачала ў гэтым жа 1920 годзе. Першапачаткова Беларускае дзяржаўнае выдавецтва з'яўлялася аддзяленнем расійскага Дзяржвыдата — цэнтралізаванай структуры, якая адкрывала аддзяленні па ўсёй тэрыторыі Савецкай Расіі і ў саюзных рэспубліках, у тым ліку і ў Беларусі. Фактычна выдавецтва выпускала расійскую прадукцыю, а ўласна беларускія выданні — па квоце.

Адным з першых самых масавых выданняў на пачатку дзейнасці выдавецтва быў буквар Э. Элькінай — кніга з вядомым лозунгам «Мы не рабы», па якой вучылася ўся савецкая Расія. Спачатку буквар убачыў свет у Маскве, затым у Гомелі, а ўжо пасля кніга была перадрукавана ў Мінску Дзяржаўным выдавецтвам БССР. Пачынаючы свой шлях у ролі філіяла, установа хутка, ужо ў 1921 годзе, усвядоміла сябе як нешта большае і змяніла статус друкарні на выдавецтва. Гэты пераход быў выключна важны для беларускай культуры і засведчыў фарміраванне дзяржавы і нацыі.

Пачатак кнігадрукавання ў Мінску датуецца 1790 годам: была створана мінская базыльянская друкарня, якая ў 1795 годзе стала Мінскай губернскай друкарняй. Фактычна на яе аснове ўзнікла Беларускае дзяржаўнае выдавецтва. 19 снежня 1917 года прынята рашэнне аб нацыяналізацыі прыватных друкарняў, аднак да 1921 года паўнавартаснае выдавецтва стварыць так і не атрымалася. У гэты час у грамадстве ўзнікла патрэба ў сапраўдным выдавецтве.

«Беларусам было неабходна ўласнае выдавецтва, бо адукацыя ў школах БССР ішла на «мове», а грамадства даспела да неабходнасці стварэння ўласнай мастацкай літаратуры — усё гэта прастымулявала Народны камісарыят асветы задумацца пра выпуск беларускіх дапаможнікаў. Адным з першых падручнікаў стала «Практычная граматыка беларускай мовы», аднак гэтае выданне пусціць у друк у Мінску не атрымалася, таму што паліграфісты супраціўляліся, матывуючы немагчымасць выдання кніг на «мове» адсутнасцю шрыфтоў і паперы. Фактычна кіраўніцтву выдавецтва давялося пайсці на правакацыю: праз некалькі месяцаў барацьбы Наркамасветы вырашыў выдаць падрыхтаваны падручнік за мяжой — першыя савецкія беларускамоўныя выданні ўбачылі свет у Берліне, у тым ліку буквар Сцяпана Некрашэвіча. Гэта паказала ўвесь нонсэнс сітуацыі: калі можна друкаваць у Германіі, чаму нельга ў Беларусі?» — расказвае дырэктар па навукавай рабоце і выдавецкай дзейнасці Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Аляксандр Суша.

Выдавецтва значна пашыралася, у 1922 годзе аформілася канчаткова і было перайменавана ў «Савецкую Беларусь», а ў 1924 годзе стала «Беларускім дзяржаўным выдавецтвам».

3 гісторыі — у сучаснасць

«Рабіце, як вам будзе лепей...» — з такімі словамі ў 1952 годзе Якуб Колас падпісаў дамову з выдавецтвам «Беларусь» на выданне сваіх твораў. З 1948 па 1973 год пасаду дырэктара выдавецтва займаў Захар Пятровіч Матузаў. У той час выдавецтва выпускала 7-тамовы збор твораў Якуба Коласа. Пра гэты эпізод у гісторыі выдавецтва, пра тое, як падпісвалася дамова з народным паэтам, выйшаў цікавы артыкул «Якуб Колас: «Рабіце, як вам будзе лепей...» у газеце «СБ: Беларусь сёння» ад 8 чэрвеня 2002 года.

А лепей — пад слогамам «Беларусь» пра Беларусь». З такім дэвізам выдавецтва працуе і сёння, галоўны фокус у сваёй дзейнасці засяроджваючы на аспектах, якія непасрэдна датычацца нашай краіны.

Калаж Вольгі Амелічанкі.

На прэс-канферэнцыі «100-гадовы юбілей выдавецтва «Беларусь»: мінулае, сучаснае і будучае», якая адбылася ў Доме прэсы, дырэктар выдавецтва Сяргей Пешын адзначыў: «Стогадовы юбілей — гэта вельмі многа, каб застацца звычайным карпаратыўным святам. Гэта больш маштабная з'ява. Па сутнасці, векавая дзейнасць выдавецтва — частка гісторыі айчыннай культуры і нават гісторыі станаўлення беларускай дзяржаўнасці. Калі пачалося беларускае друкарства, акцэнт рабіўся на паліграфіі: друкаваліся пераважна рэлігійныя, кананічныя тэксты. І тая дзейнасць, якую мы сёння называем выдавецкай, то-бок рэдактура, падрыхтоўка рукапісу, была не вельмі запатрабавана. Асноўная задача заключалася ў тым, каб стварыць фізічны аб'ект — кнігу, якую можна трымаць у руках. Пасля таго, як у нас з'явілася першае выдавецтва «Беларусь», мы паступова перайшлі ад тэрміна «кнігадрукаванне» да «кнігавыданне», правалі мяжу паміж паліграфіяй і выдавецкай справай».

Першапачаткова выдавецтва «Беларусь» было шматфункцыянальным: у ім выходзіла навукова-тэхнічная, вучэбная, агітацыйна-прапагандысцкая, мастацкая літаратура. І калі ўсяго за чатыры гады да ўзнікнення выдавецтва Максім Багдановіч пісаў: «Я не самотны, я кнігу маю / З друкарні пана Марціна Кухты», то ўжо пад канец 20—30-х гадоў XX стагоддзя ў Беларусі было створана шырокае літаратурнае поле.

«У 1951 годзе на базе выдавецтва «Беларусь» вылучылася «Народная асвета», у 1972-м ад нас аддзялілася «Мастацкая літаратура», якая таксама была структурным падраздзяленнем. Ствараўся цэнтр, які развіваў і пашыраў выдавецкую справу ў Беларусі. Ставіліся ў тым ліку і задачы, якія застаюцца актуальнымі на цяперашні час. Гаворка пра выўленне нацыянальнай ідэнтычнасці беларусаў. З самага пачатку была ўстаноўка на дамінаванне кніг на беларускай мове: іх выдавалася больш за 70 %. І сёння мы імкнёмся запаўняць на кніжным рынку тэматычныя нішы, па якіх можна ідэнтыфікаваць нашу краіну», — дадае Сяргей Уладзіміравіч.

Сваю дзейнасць выдавецтва «Беларусь» не прапіняла нават у самы цяжкі час. Так, на прэс-канферэнцыі дырэктар выдавецтва прадэманстраваў унікальную кнігу вершаў Янкі Купалы, якая пабачыла свет у гады Вялікай Айчыннай вайны. Кнігі, брашуры, плакаты, лістоўкі прызначаліся для салдатаў на фронце, распаўсюджваліся на акупіраваных тэрыторыях і зачытваліся да дзірака. Нягледзячы на ваенныя дзеянні, беларускае выдавецтва помніла пра свой народ і культуру.

Найбольш значныя праекты

Выдавецтва «Беларусь» неаднаразова было адзначана высокімі ўзнагародамі. Адной з самых каштоўных з'яўляецца ордэн Дружбы народаў, атрыманы ў 1980 годзе. На сёння галоўнай тэмай выдавецкай праграмы з'яўляецца Беларусь і тыя аспекты, па якіх наша краіна ідэнтыфікуецца ў свеце. Асноўнымі тэматычнымі кірункамі выданняў з'яўляюцца культура, мастацтва, гісторыя, прырода, этнаграфія, краязнаўства, музыка. На базе выдавецтва выходзяць фотаальбомы, ілюстраваныя навукова-папулярныя, вучэбныя, дзіцячыя, сацыяльна значныя і літаратурна-мастацкія кнігі. Прапановуе яно выданні для вольнага часу і метадычную літаратуру. Афармленне кніг адрозніваецца сучасным дызайнам, арыгінальнай вёрсткай, змястоўнымі тэкстамі і якаснымі ілюстрацыямі. Сярод аўтараў — вядомыя навукоўцы, пісьменнікі, дзеячы навукі і культуры, мастакі, музейныя супрацоўнікі, журналісты, фатографы, спецыялісты ў розных галінах ведаў.

За гады існавання выдавецтва «Беларусь» выпусціла ў свет тысячы экзэмпляраў кніг сумарным тыражом у дзясяткі мільёнаў. Самымі значнымі праектамі апошняга часу з'яўляюцца серыі кніг. Так, напрыклад, «Славутыя мастакі з Беларусі» — супольны праект выдавецтва «Беларусь» і Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь. У серыю ўваходзяць кнігі, што расказваюць пра мастакоў з Беларусі, творы якіх пададзеныя як у пастаяннай экспазіцыі Нацыянальнага мастацкага музея, так і ў іншых музеях свету. Мэта праекта — папулярнызацыя нацыянальнай культуры, мастацтва і гісторыі, азнаямленне шырокага кола чытачоў з творчасцю мастакоў — выхадцаў з Беларусі.

У Год малой радзімы выдадзена серыя «Падарожжа па родным краі», якая расказвае пра розныя куткі нашай краіны. Кожная кніга з'яўляецца паўнавартасным даведнікам для падарожжаў па Беларусі. Таксама значныя праекты — серыі кніг «Беларуская гісторыя», «Беларускі аўтар», «Школьная бібліятэка» і інш. Сёння выдавецтва працягвае серыю

Падчас прэс-канферэнцыі.

«Палац мастацтва», прадстаўляючы работы сучасных мастакоў. У хуткім часе выйдзе кніга, прысвечаная аварыі на Чарнобыльскай АЭС.

«У шэрагу кніг апошняга часу імкнёмся падаваць інфармацыю пра нашу краіну комплексна, паказваць, што мы неад'емная частка сусветнай прасторы, культуры і гісторыі. Так, мы ўжо вывучылі сваю гісторыю, гісторыю Еўропы і Расіі. Засталося параўнаць усе гэтыя даныя. Трэба разумець, што ў год, калі малады д'Артаньян заехаў у Парыж, недалёка ад нас, на берагах Дняпра, спалілі Тараса Бульбу. Мы не існуем адасоблена на ізаляваным лапіку зямлі: Беларусь — частка глабальнага свету», — расказвае Сяргей Пешын.

У кнігарні «Светач» арганізавана выстаўка, якая будзе працаваць да канца лютага. Тут прадстаўлены кнігі з фондаў Нацыянальнай бібліятэкі і сучасныя кнігі выдавецтва «Беларусь». Акрамя таго, чытачы змогуць наведаць экспазіцыю выдавецтва на Міжнароднай кніжнай выстаўцы, якая адбудзецца ў лютым.

Дзіяна КАЗІМІРЧЫК

Летапісец эпохі, пясняр прыгажосці

Не стала Леаніда Дзмітрыевіча Шчамялёва, легенды нацыяльнага мастацтва, як называлі яго ў Саюзе мастакоў. Народны мастак Беларусі (1983), заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі (1973), лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР (1982), лаўрэат прэміі Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва (2010), Леанід Шчамялёў быў узнагароджаны ордэнамі «Айчыннай вайны» I і II ступені і меў шэраг іншых медалёў і знакаў. Вядома, што перад смерцю мастак цяжка хварэў. Пахавалі яго на Усходніх могілках Мінска.

«Трагічныя рэчы ўсведамляць няпроста...»

Будучы народны мастак Беларусі нарадзіўся 5 лютага 1923 года ў Віцебску. У далёкія 1930-я гады ён паспеў паказаць свае першыя малюнкi Юдэлю Пэну і атрымаць яго благаслаўненне займацца мастацтвам. Але працягнуць справу перашкодзіла Вялікая Айчынная вайна.

18 гадоў — Леанід Шчамялёў быў мабілізаваны ў войска менавіта ў гэтым узросце. Прайшоў усю вайну ад першага да апошняга дня, удзельнічаў у баях за вызваленне Беларусі. У кастрычніку 1943 года быў цяжка паранены ў баі пад Мазыром. Перамогу сустраў у казачым корпусе на поўдні Украіны. Бацька Леаніда Дзмітрыевіча з вайны не вярнуўся, прапаў без вестак.

— Тое, што я бачыў у баі, у кіно не паказваюць. Трагічныя рэчы ўсведамляць няпроста. Сёння любяць здымаць так, каб шмат крыкаў, шуму, спецэфектаў. Але на нармальнага чалавека ўсё гэта не дзейнічае. Мне бліжэй тыя фільмы, дзе больш праўды. Вось «Ляццяць жураўлі». Сама абстаноўка рэальная і нагадвае тое, што было. Там вайна паказана праз жанчын. Як яны жылі ў тыле, што адчувалі, — успамінаў мастак.

Леанід Шчамялёў ніколі не выхваляўся сваімі ваеннымі ўзнагародамі. Для яго гэта была тонкая сакральная рэч, мабыць, не сціх боль, таму не хацелася адкрыта казаць пра гэта.

Адказваючы на шматлікія пытанні пра тэму вайны ў творчасці, ён заўважаў, што батальныя сцэны яго заўсёды мала цікавілі. Майстру былі важныя псіхалагічныя сюжэты пра тое, што здараецца з чалавекам на вайне, калі, рызыкуючы жыццём, ён ідзе абараняць Радзіму, пераадольваючы страх, боль, жах, пакуты, смерць. У яго карцінах — адмаўленне вайны як такой.

Шлях да ўнутранай свабоды

У 1952 годзе скончыў Мінскае мастацкае вучылішча, а ў 1959-м — Беларускае тэатральна-мастацкі інстытут. Леанід Шчамялёў — вучань народнага мастака Віталія Цвіркi. Вучоба ў яго дала мастаку шмат карыснага ў плане аднаўлення беларускасці ў светаўяўленні і творчасці, асабліва ў галіне колеравай пластыкі, адчування беларускага колеравага ландшафту ва ўсіх яго пластычных пералівах і выяўленнях. Віталь Канстанцінавіч перадаваў студэнтам тое, што і самому было вельмі дорага. Ён вывозіў іх на пленэры, якія працягваліся два і больш месяцаў. Малюючы, студэнты і самі паспывалі ўлюбінцаў ў гарадзенскія, браслаўскія, нарачанскія, ракаўскія краявіды... Леанід Шчамялёў лічыў, што ў нашым мастацтве гэта была фігура буйная, неардынарная, і тое, што ён зрабіў для беларускай выяўленчай культуры, да канца яшчэ не ацэнена.

«Даждзлівы дзень у Мінску», 2001 г.

Фота Кастуся Дробава.

Леанід Шчамялёў, 2003 г.

Работы Шчамялёва прыцягваюць увагу не ў апошнюю чаргу тым, што ён заўсёды адлюстроўваў асабісты погляд на сітуацыю, не адыходзіў ад уласнага меркавання. Быў перыяд, калі творцу крытыкавалі за фармалізм. Але мастак прытрымліваўся думкі, што твор павінен несці пазітыў і дабрывію. Калі глядач усё гэта адчуе, значыць, мэта дасягнута.

Знакавай у гэтым плане стала гісторыя з дыпломнай работай пад назвай «Вяселле» памерам 120×415 см. У гэтую карціну мастак уклаў тагачасны асабісты погляд і стаўленне да жыццёвых з'яў і людзей, а пасля і расчараванні. Калі карціну выставілі на дыпломным праглядзе, то частка выкладчыкаў яе катэгарычна не прыняла, хоць спачатку твор быў ухвалены камісіяй, выкладчыкамі і сябрамі, спецыялістамі з Масквы... Тады аўтару палатна дасталася за буянства колераў, за памер, за адступленне ад той кампазіцыі, якой вучылі ў інстытуце, за ідэалогію (маўляў, гэта не камуністычнае «вяселле»). Паставілі заніжаную адзнаку, але работу залічылі. Праз некалькі гадоў Леанід Шчамялёў выпадкова знайшоў яе ў гаспадарчым памяшканні ТЮГа.

Мастацкі эпатаж, выяўленне асабістага «я» па прыцыпе: «Я так хачу, я так бачу!» — гэта замала для агульнай культуры, лічыў Леанід Шчамялёў. Пясняр прыгажосці, ён скептычна ставіўся да аднадзённых эксперыментаў і аматараў здзівіць любым спосабам. Майстар праслаўляў Беларусь, ствараючы ўзнёслыя, паэтычныя вобразы роднай зямлі і яе жыхароў, захапляўся краявідамі роднай краіны (адсюль панаванне блакітнага колеру ў работах). Галоўныя тэмы яго палотнаў — падзвіг народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны, чалавек-працаўнік, характавае роднай зямлі. Драматычныя падзеі вайны паўплывалі на яго творчасць, вызначылі стыльвыя характарыстыкі і сэнсавую напоўненасць жывапісу.

Сам Леанід Дзмітрыевіч лічыў сябе мастаком свайго часу, гісторыкам, крытыкам і назіральнікам адначасова. Унутраная свабода была для яго найгалоўнейшай каштоўнасцю.

Тое, што называецца стылем

Як адзначаюць мастацтвазнаўцы, творы майстра вылучаюцца свабоднай манерай, выкарыстаннем святлоценьявых дынамічных эфектаў, адсутнасцю дэталізацыі, экспрэсіўнасцю, а партрэты — псіхалагічнай глыбінёй і шчодрасцю характарыстык. Асаблівай работай і для мастака, і для публікі стала палатно «Маё нараджэнне». Там закладзена ўсё, што прафесіяналы потым называлі стылем, манерай Леаніда Шчамялёва, тое, чым аўтар адрозніваўся ад папярэднікаў і сучаснікаў. Карціна даволі незвычайная і ў нечым гіпербалізаваная, хваляючая, суровая і бязлітасная.

Задума гэтай работы ўзнікла ў творцы адразу ж пасля заканчэння інстытута. Яна доўга

сядзела ў галаве, вонкі не выходзіла — тады ў Леаніда Шчамялёва не хапала ўмення рэалізаваць ідэю ў яе вобразна-пластычнай і канструктыўнай значнасці. Так, час ішоў, мяняліся погляды на жыццё. Вядома, што мастак да выніку ідзе няспешна. І ён ішоў павольна.

— Увогуле кажучы, мне заўсёды падабалася не проста маляваць, а кампанаваць нешта ад сябе, — успамінаў Леанід Шчамялёў. — Працэс гэты займаўны як стварэнне верша. Паэт, калі піша верш, не думае пра тое, будзе ён надрукаваны ці не. Так і мастак. Дык вось, першы, чарнавы, накід будучага твора я зрабіў у пачатку 60-х. Дзеянне — нараджэнне дзіцяці — адбывалася ў горадзе. Потым зрабіў «кадр» буйным планам — без гарадскога антуражу, але сярод артылерыстаў. Усё было не тое. І аднойчы я сабе ўявіў, што нараджэнне чалавека магло адбыцца і на полі вайны, дзе маглі знаходзіцца і партызаны, і ўчарашнія кадравыя афіцэры, і простыя вясковыя мужыкі, што пакінулі свае дамы, каб са зброяй у руках змагацца з ворагам, і іх жанчыны, і дзеці. І ў 1965 годзе спыніўся на гэтым эскізе. Белы снег, цёмныя плямы людзей на белым фоне — холад, нягода, няшчасце. І раптам у гэтым неймаверным хаосе вайны, калі перамога яшчэ далёка, нараджаецца чалавек. Чалавек, які прыйдзе на змену пераможцам, што далі яму магчымасць жыць у новым, неазмрочным, свеце. Гэта нараджэнне Асобы...

На 98-м кроку...

Штодзённая работа ў майстэрні была сэнсам яго жыцця. Жонка Святлана, з якой пражыў больш за пяцьдзясят гадоў, падтрымлівала мастака ва ўсім. Яна вызваліла яго ад абавязкаў па гаспадарцы, ад паходаў па крамах. Нават фарбы купляла сама і ніколі пры гэтым не памылалася.

«Маё нараджэнне», 1967 г.

Родныя Леаніда Дзмітрыевіча адзначалі, што ён мог панастальгіраваць. Легендарнай з'яўлялася яго знакамітая майстэрня насупраць ГУМа: яе дзверы заўсёды былі адчынены, туды завітвалі людзі, якіх сёння называюць гісторыяй беларускай культуры: Аляксандр Кішчанка, Альберт Малішэўскі, Юрый Марухін... Жыццё не скупілася на сяброў. Сярод іх быў і Барыс Крэпак, у размове з якім Леанід Шчамялёў згадваў свае прыхільнасці ў літаратуры і музыцы. Ён любіў чытаць «Новую зямлю» Якуба Коласа, творы Уладзіміра Караткевіча і Сяргея Ясеніна, слухаў кампазіцыі Пятра Чайкоўскага і Уладзіміра Мулявіна. Але найбольш прывабным для сябе літаратурным героем лічыў Марціна Ідэна. Зараз толькі тыя, хто блізка ведаў майстра, могуць сказаць, ці шмат падобнага было ў персанажа Джэка Лондана і ў абліччы народнага мастака. Дакладна адно: ён дасягнуў усяго, чаго жадаў (магчыма, акрамя аднаго — смуткаваў, што татуіроўкі цяжка зводзяцца). Напрыканцы жыцця часта казаў, што пражыў як хацеў.

За больш як 70 гадоў творчасці майстар стварыў вельмі шмат. Творы Леаніда Шчамялёва вядомыя за мяжой, іх набывалі буйныя галерэі і музеі. Яго карціны знаходзяцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, Траццякоўскай галерэі ў Маскве, ва ўсіх абласных краязнаўчых музеях Беларусі... Амаль два дзесяцігоддзі таму, у 2003 годзе, у Мінску была заснавана дзяржаўная Гарадская галерэя твораў Л. Шчамялёва. У яе аснове — больш за 60 работ, якія мастак падаваў у сталіцы. Але ўсё гэта, магчыма, толькі зыходны пункт на доўгім шляху асэнсавання творчасці народнага мастака.

Яўгенія ШЫЦЬКА

Ёсць творы, якія цікава разглядаць не толькі як аб'екты мастацтва, увасабленне аўтарскіх ідэй, але і як выказванне, адлюстраванне пэўнай сацыяльнай тэмы. Тады разгляд будзеца не на словах аўтара, а на дзеяннях персанажаў. З раманам Міколы Адама «Сёстры» мы вырашылі правесці эксперымент. Паколькі міжполавая стасункі — адна з цэнтральных тэм твора, мы сумясцілі разгляд сацыяльнага і літаратурнага аспектаў, прадставіўшы два погляды — мужчынскі і жаночы.

Як правільна правакаваць?

Правакацыя — парушэнне пэўных правілаў з мэтай прыцягнуць больш увагі — ствараецца рознымі метадамі. Можна напісаць раман трасянкай або вынайсці паўразумелую ўласную мову. Можна лаяцца матам у тэксе або выказаць спрэчны меркаванні ў бок свяшчэнных кароў ці абсалютна рэальных людзей. Можна зрабіць спробу стварыць ці запазычыць нейкую форму, якой дагэтуль у Беларусі не карысталіся. Можна зрабіць стылізаваную вокладку, можна наўмысна напісаць нешта ў вельмі папулярным жанры. Яшчэ варыянт — зрабіць стаўку на колькасць інтымных падрабязнасцей, быццам бы ў СССР сексу не было, а ў Беларусі і пасля не з'явілася.

Насамрэч такая характарыстыка для рамана Міколы Адама «Сёстры», што выйшаў напрыканцы мінулага года ў выдавецтве «Галіяфы», не зусім справядлівая. Увесь сюжэт твора пабудаваны пакручаста, як сцэнарый якога-небудзь серыяла. Тэгі — псіхалогія, драма, паўсядзённасць, прыгоды, каханне. Таму амерыканскіх горак у творы хапае, ды і інтымныя сцэны напісаны не проста каб было, а з мэтай раскрыцця персанажаў.

Дзеянне развіваецца даволі хутка, нягледзячы на вялікі цяжар псіхалагічных і інтэр'ерных дэталей, але тэкст, асабліва на пачатку, чытаецца са скрыпам. Справа нават не ў тым, што апісанні кватэр, знешнасці герояў і іншага занадта доўгія і падрабязныя, да таго ж аздаблення ўсялякімі дзіўнымі, калі не сказаць няўдачнымі, параўнаннямі (накшталт «боль уцякаў ад яе, як Напалеон з Беларусі праз Бярэзіну»). Галоўная цяжкасць, якую на працягу ўсяго апаведу даводзіцца несці на сваіх вачах чытачу, заключаецца ў тым, што масіў тэксту дакладна падзелены на тры часткі. Першая — пераказ дзеянняў і зусім крыху дыялогаў (амаль уся гісторыя расказана ў мінулым часе, быццам занатаваная ў дзённіку). Другая — апісанні: знешнасці і інтэр'ерам адводзіцца ад паловы да дзвюх-трох старонак. Цэлую старонку, напрыклад, займае апісанне вачэй галоўнай гераіні. Трэцяя частка — гістарычныя, геаграфічныя або яшчэ якія-небудзь агульнапазнавальныя кавалкі тэксту, шырэйшыя па факталагічным напавенні, чым устайкі з Вікіпедыі, але такія ж негарманічныя ў мастацкім тэксе. Аўтар паспрабаваў выкруціцца, надзяліўшы вялікай гістарычнай эрудыцыяй адну з гераінь, каб пасля даведак можна было часам казаць «гэта ўсё распавяла Аксана сваім спада-

рожнікам». Але натуральнасці ўсё ж не атрымліваецца.

Пакінем на сумленні аўтара спробу адкрыць філіял падручніка ў псіхалагічна-любоўным рамане і звернемся да галоўнага — гераінь.

Дзве сястры — Аксана і Соня — пражываюць кардынальна розныя некалькі гадоў у спробах знайсці сваё месца ў жыцці, сваё пакліканне і, вядома ж, каханне. Гэта своеасаблівы раман сталення — пераадоленне выпрабаванняў і паступовая змена абліччаў. Да таго як апынуцца ў той кропцы часу і ў тым стане, у якім мы ўпершыню сустракаемся з сёстрамі, дзяўчаты праходзяць некалькі выпрабаванняў, некалькі інкарнацый.

Увесь сюжэт рамана — набор больш ці менш працяглых і эмацыянальных флэшбэкаў. Чытаючы, пераскокваш паміж дэкарацыямі: бандыцкія дзевяностыя, галівудскі фільм пра поспех і каханне, змрочная дакументалка пра псіхічна хворых — але застаецца ў адным і тым жа свеце. Пару разоў у звычайны рэалізм прасоўвае нос нейкі магчымы рэалізм — то містычныя павевы старажытнага палаца, то неметафарычныя шнары на спіне ад нябачных крылаў, што праразаюцца. Хаця трэба ўвесь час трымаць у галаве: нават рэалістычныя дэкарацыі — толькі дэкарацыі. У рэальным свеце ўсё яшчэ нельга вырабіць чалавека, на секунду прыклаўшы да яго твару анучу з хлараформам, а электрашокавую тэрапію нікому не назначаюць без доўгіх спроб падабраць медыкаменты і тым болей не праводзяць дома.

Шмат увагі аддадзена другасным персанажам, асабліва мужчынам, іх псіхалагічнаму развіццю і матывацыям. Выканальніц жаночых роляў другога плана збоўшага пакідаюць без паглыблення ў асабістыя гісторыі.

Але нічога, і без іх хапае матэрыялу. Увесь раман — практыкавальны банкет для дыпламаваных і недыпламаваных псіхатэрапеўтаў. А аўтар і сам добра ведае, што ўсе праблемы ідуць з дзяцінства.

У кожнага, хто сустракаецца нам на старонках кнігі, псіхіка паламаная як мінімум у двух месцах. І найлепшы рэнтген для такіх траўм, безумоўна, — рамантычныя стасункі. Ім тут выдзелена цэнтральнае сюжэтнае месца. Стасункі галоўных гераінь з мужчынамі і жанчынамі насычаныя эмоцыямі і падзеямі, але быццам бы ніколі не ўплываюць на дзяўчат. Іх перажыванні, думкі і рэакцыі паказаныя ў моманце. Але за працэсам перамены гэтых станаў аўтар увесь час назірае звонку. Магчыма, гэта і ёсць своеасаблівая стратэгія правакацыі.

Асабліва сакавіта і падрабязна пісьменнік распавядае, як нехта шалее, вые, расчэсвае скуру да крыві, б'ецца галавой аб сцяну і гэтак далей. Такое ў рамане адбываецца як мінімум тройчы. Не менш увагі — і гвалтоўнаму сексу. Ён тут абсалютна ўвесь гвалтоўны. Усё, што па ўзаемнай згодзе, або застаецца за кадрам, або апісана метафарай рознакаляровых стужак на галаўным уборы нацыянальнага ўкраінскага строю.

Паколькі ідэя напісаць два тэксты пра гэты раман трымаецца на тым, што павінен быць мужчынскі і жаночы погляд на сітуацыю, варта звярнуць увагу на некаторыя вострыя моманты. Жаночы свет у рамане паўстае ў самай жорсткай форме: вечная аб'ектывацыя, гвалт з боку блізкіх людзей, адсутнасць магчымасці вырашаць самой, распараджацца сваім целам самастойна, замужжа і дзеці як галоўная мэта, пастаўленая перад табой грамадствам. І ўсё гэта, здаецца, не пададзена як норма. Але ёсць іншая крайнасць — фіксацыя на тэме кахання. Па-першае, у абедзвюх сясцёр ёсць прафесіі і захапленні, але абедзве атрымалі іх і дасягнулі поспеху неяк аўтаматычна, самі сабой, дзякуючы «прыроднаму таленту». І гэтае дапушчэнне дазваляе не звяртаць увагу на тое, чым яны там займаюцца, пускаць іх працу фонам для пакутаў і жарсцяў. Па-другое, тое самае сапраўднае, чыстае і салодкае каханне з боку жанчыны апісана як жаданне аддавацца і раставаць як цукар у іншым чалавеку. А з боку мужчыны — жаданне валодаць і страх страціць. Такі філасофскі погляд на каханне становіцца добрай глебай для абсалютна матэрыяльнага гвалту і ўспрымання жанчыны як рэчы. Пры крыху больш уважлівым поглядзе зразумела, што ў рамане няма здаровых стасункаў.

Дарэчы, пра адносіны паміж сёстрамі мы да канца мала што ведаем, нягледзячы на двухсэнсоўныя эпізоды з часоў іх сумеснага пражывання. І чым бліжэй да апошніх частак, тым менш сувязі застаецца паміж гісторыямі дзвюх жанчын.

Нягледзячы на тое, што «Сёстры» — выключна сюжэтны твор, яго жанравае вызначэнне выклікае сумненні. Гэта не столькі раман, колькі «ўніверсальнае аўтарскае выказванне» — шахматная дошка, на якой пісьменнік паспеў згуляць сам з сабой і за белых, і за чорных, і заадно ў шашкі. Тэкставая прастора напоўнена не толькі расповедам пра падзеі і назіраннем за персанажамі, але і аўтарскімі ўласнымі ведамі, поглядамі на жыццё, чытацкімі прыхільнасцямі, паэтычнымі фантазіямі. У такой гульні часам нараджаецца стыль. Але цяжка сказаць, ці той гэта выпадак.

Дар'я СМІРНОВА

Сакрэтныя траўматэрыялы

Калісьці шмат моцы нейкай было, ці то вербальнай, ці то наўпрост душэўнай — усіх мажлівых яе ітэрацый хапала, і прытым на цалкам разнастайныя тэксты. Така вось і тут, па слядах ужо згаслых нейронаў у некаторы момант вялікай спакусы была для постмадэрнісцкіх хітрыкаў: залезці пад поўсць рамана, стылістычна перасмяяць яго — а рабіць гэта, безумоўна, ёсць за што. Літаратурныя гэта былі хібы ці штосьці з чалавечай псіхалогіі — вырашаць не мне.

Але цяпер хочацца адысці ўбок, разарваць інерцыйнае кола, паспрабаваць нешта ў метамадэрнісцкім ключы: з пэўным пачуццём стылю, але абсалютна шчыра, без залішняга пылу ў вочы. Вырваць гэтую рэцэнзію аднекуль з глыбокіх глыбін (наўмысная таўталогія), паспрабаваць занатаваць вобраз аўтара так, каб у адлюстраванні пабачыць самога сябе.

Мікола Адам. Сёстры. «Галіяфы», 2020.

Асобным абзацам — неяк больш увагі, а ўплываць кожным разам у натуральную канву гэтую тэхнічную муру — каму такое даспадобы будзе? Ёсць, канечне, пэўныя прафесійныя тэхнікі, якія маскіруюць структуру тэксту за прыгожай публіцыстычнай тынкоўкай, але тут не пра тое. Тут пра тое, як яно было на самай справе.

Вось доўгае-доўгае апісанне палаца-горада-знешнасці. Напачатку з'яўляюцца такія сабе танненькія, узроўню сярэднястатыстычнага выпускніка фільма ці журфака, асацыяцыі з «Нотр-Дамам дэ Пары» Віктара Гюго, у якім глава (ці дзве, ужо не памятаю з вышыні сваёй ніжэй-за-сярэднястатыстычнасці) адведзена

выключна на апісанні сабора і Парыжа. Але тут аўтарскага шматслоўя перападае не толькі нежывым, але і цалкам чалавечым істотам, апісанне адной з якіх чапляецца, напрыклад, за вочы — і расцякаецца амаль на дзесяць радкоў невядома каму патрэбных параўнанняў. Наконт нежывога аўтар дазваляе сабе ўкласці ў вусны аднаго з герояў такія сабе метакаментарый «Ну ты і Вікіпедыя!», які імгненна контрыцца метаадказам, маўляў, не, я глыбей і падрабязней за Вікіпедыю. Датычна аўтарскіх апісанняў прасторы, у якой адбываюцца дзеянні, усё так і ёсць, але лягчэй не робіцца: праз разгорнутасці чытач у маёй асобе павінен быў прадзірацца, бо зроблена гэта без пачуцця меры, а часам і без пачуцця густу.

Як вам такая страва з меню шэф-повара высокай славеснасці: «жыццё падавалася расстарыльным, як паэты ў трыццаці сёмым»? Дэлішэс. Мікола Адам напісаў, быццам паставіў націск на склад раней. І такіх, на мой погляд, тапорных параўнанняў праз «як» прыблізна па адным на главу, быццам гэта нейкі абавязковы ачужальны элемент, які моліць чытача не ўглядацца ў мову, а засяродзіцца на сюжэце.

Ужо два гады з нечым я не чытаў ніякай мастацкай прозы. І тут — Мікола Адам з яго панчлайнамі за 300, у само існаванне якіх не хочацца верыць, не тое што пабачыць надрукаванымі. Але нават калі пакінуць убакі пытанне мовы і засяродзіцца канкрэтна на апаведзе, на героях, сітуацыях — лепш не становіцца.

У сэнсе, як не становіцца: кепскасць датычыцца ўжо не рамесна-стылістычных момантаў, а задае пэўны экзістэнцыяльны вектар, ісці ўздоўж якога разам

з персанажамі, па гамбургскім рахунку, справядліва і лагічна, але чыста па-чалавечы, па-чытацку брыдка. Здаровых сцен сексуальнага характару, у залежнасці ад таго, якую ступень прапісанасці сцэны залічваць, у кнізе адна ці наогул ніводнай. Паўсюль квітнее гвалт, аб'юз, а еўрапейскі клуб са свабодай сексавызнання падаецца ў прызме традыцыйнага светапогляду хаця і не зусім адвязнай д'ябальшчынай, але чымсьці яўна хаатычным і пазачалавечым (не без адпаведных параўнанняў з булгакаўска-воландаўскім балам). Аднак пры ўсёй сексуальнай разбэшчанасці кнігі (у наяўнасці і транс, і лесбіяні, і нават інцэстуальныя матывы) Адам быццам забываецца на пэўны лексічны апарат. Ні спецыяльных тэрмінаў, ні нават назваў палавых органаў у рамане не фігуруе, што ў сукупнасці з астатняй знешняй правакатывнасцю выклікае толькі адну, не зусім прыемную асацыяцыю: кніга зроблена па лекалах лёгкадступнага шок-кантэнту а-ля расійскія серыяльчыкі (хаця і на больш цэльным і лагічным сцэнарным узроўні).

Тое, пра што піша Мікола Адам у «Сёстрах», добра кладзецца на рэйкі сучасных паэтычных тэндэнцый у расійскай жаночай паэзіі з яе акцэнтамі на траўмапісанні, але каб правільна падаць праблемы жаночага быцця, аўтару не хапае ні мовы (не гаворачы ўжо пра пачуццё меры), ні фем-прызм. Хаця калі гэты раман зможа адарваць якую-небудзь стэрэатыпную беларускую бібліятэкаршу ад тэлевізара і пракласці ёй дарожку да твораў Аксаны Васыкінай і Галіны Рымбу — за гэта можна будзе толькі парадавацца.

Ягор ЯМПОЛЬСКИ

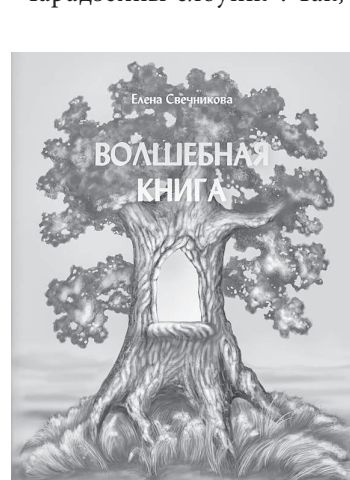
Радасць чарадзеяўных прыгод

у навінках Выдавецкага дома «Звязда»

Прайсці касмічны квэст, здзейсніць вандроўку ў Сярэднявечча і знайсці безліч выпрабаванняў у небяспечным падарожжы — усё гэта дазваляюць зрабіць кніжныя навінкі Выдавецкага дома «Звязда». Тут шырокі выбар прыгодніцкай літаратуры для маленькіх чытачоў і школьнікаў, але і дарослыя знойдуць для сябе штосьці патрэбнае і важнае.

Ужо сёлета ў серыі «Казкі кніжнай феі» пабачыла свет выданне Кацярыны Хадасевіч-Лісавой «Палёт на Вухуцію» для дзяцей сярэдняга школьнага ўзросту. Фантастычна-прыгодніцкая гісторыя расказвае пра касмічную вандроўку дзяўчынкі з Зямлі і хлопчыка з таямнічай Вухуціі. Пра тое, якая яна, далёкая планета, якое там жыццё, а таксама наколькі цікавае ці небяспечнае атрымаецца падарожжа, даведаюцца чытачы, якія тэлепартуюцца разам з галоўнай гераіняй на загадкавую планету. Да таго ж выданне ўтрымлівае «Вандрульню» (гульня, у якой могуць удзельнічаць два і больш гульцоў, нагадвае звычайную «настолку» з фішкамі і кубікам) і «Зорны квэст». Апошні прапановуе павандраваць па старонках і знайсці на малюнках адмысловыя схаваныя зорачкі. Для ўдзелу трэба зрабіць сэлфі з кнігай, размясціць фота з хэштэгам #вухуція на сваёй старонцы ў Інстаграм, якая павінна быць адкрытай, і напісаць у каментары пад публікацыяй, колькі зорчак знайшлося. За правільныя адказы і прыгожыя сэлфі стваральнікі абяцаюць даслаць электронную паштоўку з Вухуціі. Мастаком выдання выступіла Вольга Лапіна.

Яшчэ адну вандроўку прапануе здзейсніць Алена Свечнікава. Сюжэт яе «Чарадзеяўная кніга» (2020), напісанай у жанры фэнтэзі, разгортваецца ў рэальна-квасісярэднявечча. Прыгоды чараўніка, вынаходніка і бібліяфіла прыйдуцца даспадобы аматарам старажытнасці і чарадзеяўных казак. Між тым некаторыя словы ў тэксце пазначаны зорчаккай. Іх значэнне можна знайсці ў канцы выдання, дзе змешчаны «Чарадзеяўны слоўнік». Так, кніга адкажа на пытанні, чаму алхімія стала лічыцца тупіковым шляхам, як найстаражытнейшы міф пра аленья стаў самым жывучым у еўрапейцаў, чаму чалавецтву так і не накіравана ўбачыць Атлантыду і ў чым былі асаблівасці сістэмы індугенцыі. Ёсць у казцы і сучасныя адсылкі, напрыклад, да кіна-антыўтопіі «Матрыца» (выбар паміж сіняй і чырвонай таблеткамі). Гумарыстычны твор прызначаны для дзяцей сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту. У канцы аўтар звяртаецца да чытача: «Казка, нават самая фантастычная, заўсёды сплятаецца з ніцёй рэальнасці. Калі казка «Чарадзеяўная кніга» была створана для вашага задавальнення і забавы, то «Чарадзеяўны слоўнік», спадзяюся, стане нагодай паразважаць пра свет культуры, зацікавіцца асобнымі эпохамі і палюбіць гісторыю, а магчыма, нават тэорыю культуры».

Дзяцей сярэдняга школьнага ўзросту павінна зацікавіць кніга Сяргея Давідовіча «Казкі і прыгоды» (2020). Змест выдання складаюць такія творы, як «Лявон і мабільны тэлефон», «Адважны баязлівец», «Папараць-кветка», «Мара», «Знічкіны ласкі», «Сямёра

казлянят і Воўк», «Волаты Белавежскай пушчы», «Стасік і іншапланецяне» ды іншыя. Усе яны вучаць дзяцей спагядлівасці, сумленнасці, шчырасці. Некаторыя казкі адсылаюць чытача да класічных твораў, як, напрыклад, «Кемлівы заяц», дзе расказваецца пра зайца-хітруна, які двойчы ўратаваўся ад ваўкоў і выратаваў ад такога ж лёсу свайго найлепшага сябра — Памяркоўнага зайца. Дарэчы, Сяргей Давідовіч выступае не толькі ў якасці пісьменніка, але і як прафесійны мастак. Сярод яго карцін — «Вясна», «Лагойшчына», «Карпілаўка», «Курапаты», «Чарнобыльская пастка», «Мама-выратавальніца», «Першамай-86»... Празаіку і паэту належаць такія кнігі, як «Нясу свой крыж», «Горкая кропля», «Спасцігнуў я тайну» ды іншыя.

Прыгодніцкую аповесць «Зорка Ракхігархі» (2020) прадстаўляе Алёна Беланожка, якая ў друку часцей выступае як паэтэса. У кнізе распавядаецца пра маладую авантурыстку Аліну і яе сяброў: яны аказваюцца ўцягнутымі ў дэтэктыўную гісторыю вакол магучай старажытнай зброі, здольнай знішчыць увесь свет. Героі аповесці трапляюць у небяспечныя прыгоды, здзяйсняюць навуковыя адкрыцці і становяцца дзеючымі асобамі прыгожай любоўнай гісторыі. Кніга адрасавана маладзёжнай аўдыторыі, а таксама ўсім прыхільнікам «масалы». Гэта жанр індыйскага кіно, які тычыцца асабліва балівудскіх і паўднёва-індыйскіх фільмаў і абазначае стужкі, дзе спалучаюцца некалькіх розных жанраў, напрыклад, ба-явік, камедыя, драма і меладрама. Большасць з гэтых фільмаў, як правіла, яшчэ і мюзіклы, якія ўключаюць музычныя сцэны, што здымаюцца ў розных маляўнічых месцах. Сюжэт некаторых можа здацца глядачу нелагічным і непраўдападобным. Жанр атрымаў сваю назву ў гонар масалы — індыйскай сумесі спецыяльна.

Таксама для аматараў прыгодніцкай літаратуры прызначаны раманы Людмілы Рублеўскай «Авантуры Вывічча, Лёдніка і Чорнай Меланхоліі», што выйшаў летась у серыі «Святло мінуўшчыны». У шостай кнізе сагі, дзеянне якой адбываецца ў XVIII стагоддзі, чытач зноў сустрэнецца з улюбёнымі героямі — адважным шляхціцам Пранцішам Вывічам і вучоным доктарам Баўтрамеем Лёднікам. Іх уцягваюць у палітычныя інтрыгі апошніх гадоў існавання Рэчы Паспалітай. Так, персанажам даводзіцца абараняць камень з кароны Карла Вялікага, вандраваць па падземнай рацэ, ажыўляць механічнага шахматыста, удзельнічаць у страшнай гульні Святога Пятра і пазнаёміцца з Чорнай Меланхоліяй. Людміла Рублеўская — аўтар больш як трыццаці

кніг, сярод якіх зборнікі паэзіі «Крокі па старых лесвіцах», «Замак месячнага сям'я», «Рыцарскія хронікі», «Шыпшына для Пані», зборнікі прозы «Сэрца мармуровага анёла», «Пярсцёнак апошняга імператара», «Ночы на Плябанскіх Млынах», «Сутарэнні Ромула», кнігі гістарычных эсэ «Рыфама цаной у жыццё», «Рыцары і дамы Беларусі» і гэтак далей. Але самы папулярны яе твор — сага аб Пранцішы Вывічы.

Прадстаўляе выдавецтва і паэтычны зборнік Леаніда Дранько-Майсюка пад назвай «Скарб» (2021), куды ўвайшлі як новыя, так і добра вядомыя творы пісьменніка: «Калі ўзыходзіў на Акропаль...», «Ты ведаеш "калі" і "што" сказаць...», «Сон залаты не менш за цане...», «Я зведаў найкароткае спатканне...», «У майстэрні, дзе ружам не месца...», «Я перамог антычную галечу...», «На вуліцы Сухой у змроку радасным...», «На Кальварыйскай», «Віцебск. 1922» і многія іншыя. Леанід Дранько-Майсюк — аўтар ва-сямнаццаці кніг паэзіі і прозы. Сярод іх — «...Натуральны, як лінія небасхілу» (апавесць пра Максіма Танка), «...Усе бачылі нястачу віна...» (апавесць пра Адама Станкевіча). Апошняя па часе кніга творцы — альбом пра Давыд-Гарадок «Кветкавы край Беларусі» — выйшла летась. Аўтар нарадзіўся ў гэтых мясцінах, таму шмат вершаў прысвячае менавіта гэтаму гораду: «Між Украінай і Расіяй, // А Польшчу маючы наводдаль, // Шукаў я словы — толькі тыя, // Што беларускі мелі водар. // Я словы родныя знаходзіў // У цёмнай бацькавай адрыве, // У светлым матчыным гародзе, // На Прыпяці і на Гарыні...»

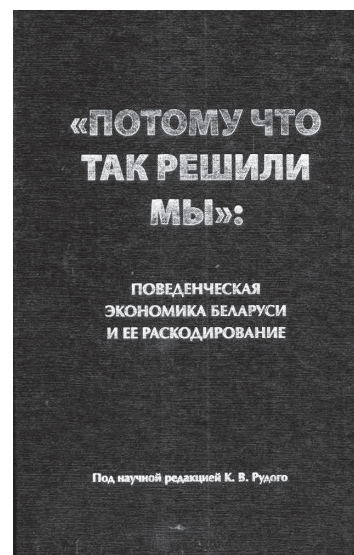

Другое, стэрэатыпнае, выданне «Таму што так вырашылі мы»: паводзінная эканоміка Беларусі і яе раскадзіраванне» пад навуковай рэдакцыяй прафесара, доктара эканамічных навук Кірыла Рудого — найбольш грунтоўны твор з падборкі. «Гэтая першая пасвойму кніга звязвае нацыянальныя асаблівасці мыслення беларусаў з эканамічным і сацыяльным развіццём. Ад шматвекавой «памяркоўнасці» да праблем з прыцягненнем інвестыцый. Дапаможнік пра тое, як перакадзіраваць грамадства», — заўважае ў невялічкім каментарыі да выдання прафесар фінансаў і дырэктар аспірантуры Арызонаскага дзяржаўнага ўніверсітэта Юрый Царлюкевіч. Кніга — міждyscyплінарнае даследаванне паводзінай эканомікі, у якім узялі ўдзел эканамісты, сацыёлагі і юрысты, і адначасова працяг другой калектыўнай манаграфіі пад назвай «Фінансавая дыета: рэформы дзяржаўных фінансаў Беларусі».

У змест выдання ўвайшлі такія пытанні, як беларуская культурная матрыца, культурны, эканамічны, фінансавы коды Беларусі, інвестклімат, эксперыментальная база (на прыкладзе індустрыяльнага парка «Вялікі камень»), інстытут даверу і эканамічны рост і гэтак далей.

Выданне прызначана для чытачоў, якія імкнуцца разгадаць беларускі менталітэт і паводзінную мадэль беларусаў у эканоміцы, шукаюць новы пункт гледжання на старыя спосабы эканамічнага развіцця і чакаюць творчай дыскусіі.

Яўгенія ШЫЦЬКА

Віктар ГАРДЗЕЙ

У Белавежы.

На пажарнай каланчы

Кастусю Дробаву

Там, на воблаку, быццам на зорцы,
Не бывае вялікай гурмы.
Белавежскае пушчы дзорцы
Пільна сочаць над пушчай дымы.

Зданы тут еўрапейскага тыпу
Ля пажарнай снуюць каланчы.
Не хістайся, збудова, да скрыпу,
Пад нагамі, метал, не брынчы!

Без ніякіх прыкідак і спробаў
Падымаемся на вышыню.
Хлопцы храбрыя — Чэркас і Дробаў,
Дух займае — калі ўпершыню.

Косця Дробаў — пасланнік ад Ліры,
Коля Чэркас — пушчанскі наш гід.
Аглядзі стараны ўсе чатыры —
Незвычайны наўкруг краявід.

Белавежская пушча — як мора:
Завірыла ў нізках, дзе глыбей,
То кардон, то маяк, то камора,
І пад буру шуміць не слабей.

Дзень ачуўся з парывамі ветру,
Нам у неба вышэй не ісці.
— Сябра Косця, у цёмную нетру
Фотакамеру з рук не ўпусці!

Прычапурыўся коршак пануры,
Гнеў у ворліка трошкі астыў.
Фотасесія на верхатуры:
Плойму птушак злавіў аб'ектыў.

Зверху роднай зямлі пакланіся.
Воддаль Польшча, а там і Літва.
На ступеньках уніз не хісніся,
Хоць закружыцца ўжо галава.

Мікіта ВАРАНЦОЎ

Успаміны — сляды на пяску,
І адзін з іх
Быў у форме тваёй стапы.

І
Цемра пеніцца і б'еца аб бераг.

Спрачаюцца начныя клубы.
У адным спяваюць:
— Я не магу без цябе!
У другім:
— Прабач, але я мушу ісці!

Я хацеў дастаць табе поўню,
што забыталася ў веці,
што забылася ў веці,

«Зверху роднай зямлі пакланіся»

Рамантычны настрой не палезе,
Кругагляд у смуге, як знарок.
Гулка бухаюць па жалезе
Хто крануўся рукамі аблок.

Узмакрэе кашуля ад поту,
А ступенькі, дык іх не лічы.
Блага дрэвам было б у сякоту
Без пажарнае каланчы.

Звесткі ёсць: у мінулых
стагоддзях
Пожар пушчу нявечыў да тла.
На пагорках, на мелкаводдзях,
І ахоўнікам скарбу — хвала!

Джын і Хатабыч

Прывыкаю да маскі:
Пра вірус начоўп.
Маску ўздзень — без апаскі
Можна шыцца ў натоўп.

Ці падліцаць маштабы
Гэтых трудных сустрэч?
Ды не з казкі Хатабыч
Джына выпусціў прэч.

Не з бутэлькі — з прабіркі,
Як зязюля — «ку-ку!»
Нават чорныя дзіркі
Застаюцца ўбаку.

Справа тут у пазнанні,
Скуль і ліха выток.
Праўду кажа ў Пісанні
Той біблейскі прарок.

Будуць мор, землятрусы,
Брат на брата ідзе.
Гора, бедстваў — Эльбрусы,
І планета ў бядзе.

За прасёлкам — сцяжына,
Паварот, а далей?
Перад лютасцю джына
Веры дай, Галілей!

Час адлёту

Горкі ўздых. Не гукне, не пакліча,
Як напраўду калісьці было.
Далятаўся, бязглузды, куліча,
Варта глугу хаваць пад крыло.

Дзён суровых і вынік яскравы.
Гэта лёс ці няўдач паласа?
Зорны бляск з вабным пахам атавы,
Хоць касіла чужая кася.

ды ты мяне не пусціла, бо за акном
канцаеца сусвет.

І
«Пакуль».

Пайшла да аэрапорта
і адцёрла нешта ад падэшвы.
Напэўна, маё сэрца.

Стаю нерухомы.

Связа самалёта сцякае па небе.

У парку

вецер калыша думкі

адну з іх ён сарваў
і паднёс да вуснаў

у цябе прыгожыя вочы

прабач
не ўтрымаў

я хачу змяніць тэму
але маё прызнанне
ты схавала і разглядаеш
як нейкую дзіўную казурку

ты ўсміхаешся
і кідаеш яго ўбок

я думаю яго падняць
ды яго ўжо хтосьці
пераехаў роварам

Напалохае ціш патароччу.
Белы птах, як анёл, на плячы.
Ля капы, растрыбушанай ноччу,
Супыніся, пастой, памаўчы.

Прытуліла надоўга балота
Даўгадзюбых, цыбрых, як ёсць.
Ды якая, урэшце, турбота
Сузіраць не сваю маладосць?

Чым жылі, што на сэрцы адчулі,
Прыцкае адчайна з бакоў.
Лістапад, і зазямкі дыхнулі —
Час адлёту старых кулікоў.

Студня з жывой вадой

А ці ў святы, ці ў будні
Любін двор не мінеш.
Як патрапіў да студні,
Дык і смагу зап'еш.

Сквар — трываць немагчыма,
Статак злёг, як заўжды,
Проста моціць вачыма:
— Нас гані да вады.

Вось ставок неглыбокі,
Вадапой на зыры —
Раздзімаюцца бокі,
Ажно плэхне ўнутры.

Пашы той — як з аўчыну:
Лазнякі, касягор.
Хаты пхнуцца ў лачыну,
Першым тут — Любін двор.

Спёка зранку і — смага.
Хай паспіць ці збудзіць?
Скуль бярэцца адвага:
— Люба, вынесь папіць!

Хто б лепш пугай адсцёбаў,
Чым такое пачуць:
— Многа вас, вадахлёбаў,
Паляжаць не дадуць!

Раптам бразнула клямка.
Адхініся, плячо!
Расчыняецца брамка
І — навывраст дзяўчо!

А глядзіць шальмавата
І ўсё весела ёй:
— Вось як прыйдзеш са сватам,
Дык хоць чэрпай баддзёй!

Проста дражніцца Люба,
І — наўскід галавой.

Від з акна і страшная казка

жоўтае поле промняў на сонцы
жоўты закат разліты па вокнах
чорная дыяграма лесу на закаце
тоўстая луска куртак
вясёлае навуцінне гірляндаў

слязлівыя зоркі ў небе
у цэрквах грудных клетках
з кавалачкаў душ

А ў руках маіх кубак,
Дый з вадою жывой.

Каля брамы

Каля брамы крыкне на паўгамы
Першы певень — раніц кантрабас.
Каля гэтай незабытай брамы
Сёння пэўна не чакаюць нас.

Ураганы, і прывет паганы:
— Хто? Адкуль? — ні знаку
пра сугрэў.
Абламалі ў пушчах ураганы
Кроны лепшых радаслоўных дрэў.

Інструменты зводнага аркестра
Правакуюць ночку напалёт.
Вось жа зноўку вогненны маэстра
Паўтарае ноту цот у цот.

Мы прыйшлі. Было нас —
накаленне,
Дый цяпер не зрокавы падман.
У двары, там хлуд і запусценне,
Хто ж тады трывожыць нотны стан?

Без ілюзій і журбы спагаднай
Бог пашле хоць восень, хоць зіму.
Каля брамы — ведаем дакладна —
Не чакаюць, бо няма каму.

Пад азартам

Ганяць, як і любяць, карты.
Хто іх выдумаў — гадай.
Паглядзім, чаго мы варты?
Хто прайграўся — раздавай!

Стасаваць жа не абуза,
Смех і шум, ды неўпрыкмет
На дзясятку скінеш туза,
А дзясятку б'е валет.

— Козыр — бубна! Вось і прыкуп.
Не махлюйце толькі мне.
Выйшла б сварка і ад крыку б
Шыбы трэсліся ў акне.

Тут з калоды водгук трубны,
Ды з насмешкай: «Ой, ля-ля!»
Асцярожна каля бубны,
Гэта дама караля.

Дымна, як над вінакурняй,
— Кінь, цыгарку, валанцёр!
Нагуляліся мы ў «дурня»,
Хто прастак і хто хіцёр.

людзі лепяць сваіх багоў
і забываюць пра іх як выйдуць з храма

багі вялятаюць з грудзей людзей цэркваў
лятуць у космас дзе шукаюць
рай каб ім валадарыць

не знаходзяць нічога
і робяцца

слязлівымі зоркамі ў небе

Маргарыта ЛАТЫШКЕВІЧ

Раніцою я спускаюся па прыступках з дзвятага паверха. Святло часам не паспявае за крокамі, спознена ўспыхвае на кароткае імгненне, ужо за спінаю. Так што ідзеш скрозь цемру, паўз маўклівыя чужыя дзверы, сыплеш крокамі ўніз. За сцяною ходзіць каробачка ліфта, за цёмнымі вокнамі гірляндаю пабліскае ўдалечыні Наваполацк.

Раніцою я спускаюся з дзвятага паверха. Можна ехаць на ліфце — але, як ты заўжды кажаш, лепш не рабіць гэтага, калі спяшаешся. Захраснеш яшчэ, не паспееш, не даедзеш. Я цябе слухаюся. Я ўвогуле з маленькага недаверліва стаўлюся да ліфтоў — з таго самага карычневага, ад якога вечна патыхала мачою, што падымаў мяне пасля школы на мой восьмы ў Брэсце. Я ні разу не захрасла ў ліфце за ўсё жыццё, але ў іх, нават самых камфартавых, мне некамфортна.

Раніцою я спускаюся — крок, крок, крок, крок. Прадзівя крокаў абрываецца каля пляцоўкі з паштовымі скрынямі. І яшчэ пара прыступак да чырвонай кропачкі на гузіку дамафона. І з душнаватага пад'езда: вонкі.

Вонкі — гэта ў кастрычніцкі бляклы ранак, поўны імжачкі. На пустыры чэзнуць танючкія дрэўцы, якія не прыжыліся і між якіх выгульваюць сабак. Мне направа, між шматпавярховікаў, што падпіраюць галовамі нізкія хмары. Пад нагамі пахрустае жвір, пакрытае патрэсканым асфальтам. Цемра ў дварах гусцее каля сметнікаў, каля пад'ездаў, і з цемры выныраюць, спяшаючыся, людзі.

Раніцою я іду на прыпынак, адольваючы супраціўленне святлафораў, што здэкліва чырванюць, як толькі да іх набліжаешся. Мінакі прыўздываюць бровы, бачачы на мне маску. Дзівяцца. У маленькіх гарадах, падаецца, імунітэт у мясцовых мацнейшы, а таму сусветная эпідэмія — рэч нястрашная, нават забаўная. Можна быць, увогуле выдуманая.

Хаця, папраўдзе, ад чалавека ў масцы народ спрабуе, па магчымасці, адсунуцца. Сацыяльнае дыстанцыраванне ў дзеянні.

...Бабулька ў перапоўненым аўтобусе хрыпла кашляе, не засланяючы твар. Яе сусед, пажылы мужчына, з дакорам гледзячы на мяне, кажа:

— Адзіваюць, адзіваюць, маскі етыя, а ўсё раўно забалеюць, каму нада, усе...

За імі сядзіць маці з дзяўчом гадкоў чатырох, і малая то чапляецца за поручань перад сабою, то пасмоктвае пальчыкі. Дынамік адкашліваецца над чалавечымі галовамі:

— Чарнешчына.

Яшчэ тры ці чатыры прыпынкі, ніяк не магу запомніць.

Раніца.

У кожнага горада свая атмасфера. І ў невялікіх, можа, таму, што тут усё неяк навідавоку, усё сканцэнтравана, гэтая атмасфера адчуваецца хутчэй. Тое самае і з маленькімі калектывамі. І людзі ўсе як бы наросхрыст, і ўсё вельмі, упрост пакутліва блізка, куды бліжэй за запатрабаваныя СААЗ 1,5 метра, і схаваць нічога не атрымаецца.

Дый і хаваць няма чаго.

Напэўна.

— ...Нічыво не схаваеш, — так амаль з горыччу казаў адзін з выступоўцаў на пасяджэнні па карупцыі. Я марынавалася («стажыравалася») на крэслах каля сцяны, побач з Алесяй, якая мусіла зрабіць з усяго гэтага параўнальна чытальны допіс. За сталом чыноўнікі прымалі справаздачы ад пары гарадскіх мерапрыемстваў. Дакладчыкі патаналі ва ўласных паказчыках, кашлялі, шамацелі старонкамі дакладаў. Міргалі лічбачкі на дыктафоне, Наста пашчоўквала фотаапаратам, ловячы кадрам паважаныя спіны ў дарагіх (і не дужа) пінжаках.

— У нас усё празрачна! — сярдзіта казаў іншы дакладчык, злавесна косячыся на тых, хто прымаў яго справаздачу. Пасля, пажаваўшы вуснамі, даклад закончыў, і пытанні ні ў кога, канечне, не было. Паказчыкі ў нас высокія, і ўзровень карупцыі, то-бок барацьбы з гэтай самай карупцыяй, на ўзроўні, як заўсёды, і ўсім дзякуй.

І я ўстала, быццам падзякавалі і мне, і выйшла, папраўляючы маску, з трохі апухлаю галавою.

— Это ещё что, — супакойліва казала Алеся, пакуль вярталіся. — Это ещё ничего...

Выбар быў: або гарадская бібліятэка, дакладней, бібліятэчны абанемент, або газета. Амаль гарадская.

Выбар быў, але выбару асабліва не было. Бо не было (зноў-такі, асабліва) працы па спецыяльнасці. І не было часу, бо пераехаць хацелася як хутчэй. Бо мы стаміліся жыць у розных гарадах і не бачыцца тыднямі. Адлегласць забівае, калі хочаш быць побач.

Таму мы вырашалі разам, седзячы ў маленькай кавярні дзесьці ў цэнтры. Газета абяцала маленькі асабісты пакойчык, дзе можна сядзець ды працаваць. Бібліятэка нічога не абяцала — апроч таго, што з наведвальнікамі трэба быць абыходлівым, бо людзі, як ні круці, розныя. За трыццаць гадоў жыцця я выдатна ведаю, што людзі розныя і асаблівыя (часам задужа *асаблівыя*), і звычайна зусім не ўмею быць абыходлівай.

Над недапітымі кубкамі кавы пасля некаторых сумненняў мы вырашылі: газета. Някепскі варыянт, сказаў ты. І па спецыяльнасці, здаецца. Я пагадзілася, хаця, гледзячы на маю працоўную кніжку, спецыяльнасць вызначыць досыць цяжка. Спецыяльнасць, якую мне хочацца сябе вызначаць, зазвычай не даецца, не выслізгае з вуснаў. Помню, як я зайздросціла каляжанцы, якая ў Маскве на кніжнай выстаўцы не без гонару, вельмі смела і пры любой нагодзе, называла сябе:

— ...Белорусская писательница!

Рэдакцыйная работа ўвогуле вабіла — часткова ўспамінам пра колішні досвед часопіснай працы, часткова — магчымасці. На першым сумоўі, аднак, мне цвёрда казалі, што, калі разлічваю, быццам змагу папісваць за кубкам кавы, як Кэры Брэдшоў з серыяла «Секс у вялікім горадзе», дык дужа памыляюся. У мяне варухнулася брыво, але я стрымалася. Тое самае — пра кубак, «Секс..» ды памылку, нават тымі самымі словамі — казалі на маёй першай планёрцы, калі амаль уся рэдакцыя сабралася ў цесным кабінце галоўрэда. Я круцілася на крэсле і сутаргавата

прыкідвала, ці ёсць хаця б метр ад мяне да спадарынь справа і злева. Абедзве пакашлівалі.

Адна з калег, тых, што працавалі тут нейкі час, з гатоўнасцю хіхікнула, падтрымліваючы жарт кіраўніцтва. Як дрэсіраваны цюлень, што па свістку выскаквае з вады. Хоп! І з'еў рыбку.

Я паглядзела на спіну калегі, на ўсю яе постаць, адным напружаным рухам павярнуў да кіраўніцтва. (Ці заўважылі смех? Ці дарэчна было?) І чарговы раз упэўнілася, што абыходлівасці мне бракуе.

І яшчэ чагосьці, чаму не магу даць назвы.

— Сам я радзіўся тут, на Браслаўшчыне, і дажэ ўчыўся у беларускаязычнай школе. А патом забыў. Што падзелаць, жыць.

Гэта мне расказваюць над сталом з паперамі. Паперы — працоўныя, усе гэтыя асабістыя лісткі ды біяграфіі — я запаўняла па-беларуску. Сяджу на краёчку крэсла і пачуваюся няўтульна. Недарэчна. Як у чырвоным смокінгу на пахаванні.

І ад самога гэтага адчування яшчэ больш няўтульна. Бо яно не павінна было ўзнікнуць. Але яно ёсць, тут і цяпер.

— А... а хочаце, — гэта я з крывой ўсмешкай (заўжды так усміхаюся, калі нервуюся). — Хочаце, я з вамі па-беларуску буду часам размаўляць. Вось і ўспомніце. Га?

Праз стол на мяне глядзяць іначай, калючымі вачыма, без былой настальгічнай дабрадушнасці. Што там беларуская нейкая, у нас вось у сям'і ўсе палякі. І дзед паляк быў, і звалі яго Тадэвуш. І каталікі ўсе. У нас увогуле ўсе тут такія, і ніякіх беларусаў і не было ніколі, і мова таксама такое сабе, вось яшчэ, выдумалі.

Той выпадак, калі пачынаеш сябе адчуваць міфічным персанажам. Хочацца, як Воланд на Патрыяршых у Булгакава, усклікнуць: «Что же это у вас, чего не хватишься, ничего нет!»

— Кроме таго, — адкашыўшыся, даюць строга. — Разгаварываць з цемі, хто не панімае, скажам, с Расіі пераехаў ілі што-та такое, прама скажу, ні очэнь.

Вокам у маю асабістую справу косяць, чмыхаюць. І што гэта вы ў нас *такая* забылі-та ўвогуле, вось і англійскую мову, як у вас напісана, ведаеце. Недаверліва, з дапытлівасцю:

— Знаеце жэ?

Я ківаю. Без якой-кольвек усмешкі, але пад маскаю не відаць.

— Absolutely.

Гэтую мову таксама не разумеюць, але ў яе існаванні чамусьці не сумняюцца.

У гэтым горадзе ёсць лес. Заціснуты сярод вуліц, атручаны, як і сам горад, прамысловымі выкідамі ў атмасферу. Але ўсё-такі лес. Тут жывуць вавёркі, для якіх да дрэў папрыбівалі пластыкавыя бутэлькі з распоратым чэравам — «вавёrchыны сталоўкі». Сталоўкі пустыя, праўда. Да дрэва нехта прыбіў (цвікамі) аб'яву з просьбаю да людзей не кідаць смецце. Людзі ўсё адно кідаюць — мабыць, аб'ява вісіць высакавата.

Недзе тут, мне казалі, ліса вывела лісянятак. Бог яе ведае, адкуль узялася тут. Але бачылі: сама рудая, шух-шух-шух —

каля сцэжкі. І абавязкова нешта цягне, відаць, нейкую птушку...

У лесе вогка і халодна. Па сцэжцы праминаюць рэдкія мясцовыя жыхары, цягнуць за шворкі сабак розных памераў. Пазяхаюць. Лісаў не відаць, затое сярод хвояў сям-там мільгаюць курткі: гэта збіраюць смецце.

— Пайдзём цэпью, метра паўтара адзін ад аднаго.

Цяжар кагнітыўнага дысанансу абрынаецца разам з дажджом, накрывае з галавою.

Сёння пятніца, але гэта суботнік.

— А што? Падумаеш! У нас суботнік праходзіць увесь месяц.

Мне шкада іх.

Напрыклад, чорнага калматага сабаку, вялікага — занадта вялікага для шкадавання. Сабака глядзіць добрымі сумнымі вачыма, гуляе з дробнымі вяхоткамі на ножках, якіх гаспадары выгульваюць сярод тонкіх высахлых дрэўцаў. Вяхотак вядуць дамоў (або нават пад пахаю нясуць). А гэты бегае. Непрыкаяны. Вялікі, калматы, чорны. Ашыйнік на ім ёсць, але нейкі драны, лядашчы. А поўсць нечасаная, сам у брудзе, і відаць, што галодны. Згубіўся, можа. А можа, выгналі.

Я кладу на вільготны асфальт мясныя абрэзкі на паперчыне. Сабака глядзіць незразумела і пытална. Не звык, каб вось так да яго. Каб па-чалавечы. Таму вытрымлівае дыстанцыю: не падыходзіць, пакуль не адсунуся, так што назіраць даводзіцца з парога пад'езда.

Мне шкада іх. Каўка скача сярод машын каля маленькага рынку. Цягне за сабою перабітае чорнае крыло, клыпае тонкімі ножкамі. Вочкі дробныя, круглыя. У вочках — жах. І стомленасць яшчэ, напэўна. Давай спынімся, калі ласка, у нас жа коржыкі з сабою, кавалачак дамо, хіба ж многа ёй трэба.

Коржык крышыцца ў маіх руках. Каўка не падыходзіць, сочыць за мною з адлегласці ў пару маіх (і добры тузін сваіх) крокаў. Не звывла.

— Ты вельмі... шчырая, — кажаш мне ты, калі зноў, рука ў руцэ, ідзём па вуліцы. Але справа не ў шчырасці. Я не найлепшы чалавек, не самы цярылівы і абыходлівы дакладна. Не самы дабрадушны, калі на тое. Але мне проста невыносна шкада вялікіх і малых. Усіх шкада — жывых. Я не магу зрабіць для іх многа, але і не магу не зрабіць хоць нешта. Драбчак. Пясчынку.

— Вам — цыбулі? — гэта смуглявая прадавачка на рынку, пачуўшы, што між сабою гутарым па-беларуску. Са сваім мужам яна толькі што гаварыла па-ўзбекску і тут раптам выраніла з вуснаў як перліну. І другой перлінай, атрымаўшы грошы, з усмешкаю на нашае трохі здзіўленае «дзякуй» шчыра:

— Калі ласка!..

Людзі тут таксама не звыклі. Каб вось так. Каб па-чалавечы. Не звыклі да мовы: пужліва вытрымліваюць дыстанцыю, быццам перад імі — хворы з пацверджаным COVID-19. Не звыклі. Не звыклі ганарыцца тым, што яны — беларусы.

Самае страшнае: не звыклі да саміх сябе.

І да гэтага я не магу звывнуць.

І да гэтага не хачу звывкаць.

да XXVIII Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу

Краін і народаў мастацкі свет

Да традыцыйнай Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу, якая сёлета павінна прайсці з 18 па 21 лютага, кніжныя выдавецтвы рыхтуюць падарункі. У Выдавецкім доме «Звязда» пры падтрымцы Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь выходзіць літаратурна-мастацкі альманах перакладаў з нацыянальных літаратур краін свету.

Сёлета пад адной вокладкай сабраны творы пісьменнікаў Азербайджана, Бразіліі, В'етнама, Германіі, Дамініканы, Казахстана, Калумбіі, Кыргызстана, Кітая, Латвіі, Непала, Пуэрта-Рыка, Польшчы, Расіі, Сербіі, Славакіі, Туркменістана, Украіны...

Сярод перакладчыкаў — беларускія паэты і празаікі Таццяна Сівец, Мікола Мятліцкі, Віктар Шніп, Андрэй Хадановіч, Людміла Рублеўская і іншыя перастваральнікі чужых мастацкіх вобразаў, сімвалаў, метафар на родную беларускую мову.

У 1970-х — пачатку 1990-х гадоў альманах быў актыўнай пляцоўкай для апрабавання перакладчыцкіх навыкаў, для развіцця беларускай школы мастацкага перакладу, прасторай для ўмацавання міжнародных сувязей беларускай літаратуры. З пачатку 1990-х і «Далягляды», і іншыя перакладныя альманахі — «Братэрства», «Ветразь» — не выходзілі. У 2019 годзе «Далягляды» вярнуліся, ізноў яднаюць беларускіх перакладчыкаў. Будзем чакаць вяртання і іншых.

У альманаху выпуску 2021 года істотна прадстаўлены краіны Амерыкі. З партугальскай мовы апавяданне «Паесці сушы ў Бейруце» бразільскага празаіка Луіса Руфату пераклаў Рыгор Ляшук. Ён жа перастварыў з іспанскай мовы два апавяданні Анхеля Луіса Арамбілета Альварэса (Дамінікана) і кнігу «Пяць кароткіх апавяданняў паводле Гарсіа Маркеса» калумбійскага празаіка Сантьяга Муціса Дурана. Пераклаў Рыгор Ляшук і два апавяданні Луіса Лопеса Ньевеса (Пуэрта-Рыка).

Па традыцыі ў сёлетнім выпуску «Даляглядаў» шмат месца адведзена паэзіі і прозе краін Садружнасці Незалежных Дзяржаў. На старонках выдання беларускі чытач зможа адкрыць для сябе імёны пісьменнікаў Казахстана, Кыргызстана, Туркменістана...

Цікавай атрымалася падборка, прысвечаная рускай літаратуры. Верш Сяргея Ясеніна пераклаў Іван Ждановіч, а п'есу Уладзіміра Набокава «Падзея» — Людміла Рублеўская. Асобна акцэнтавана ўвага на нацыянальных літаратурах Расіі.

У альманах уключаны творы яркага калмыцкага паэта Джангара Насунава, якія перастварыў лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь Мікола Мятліцкі, калмыцкай паэтэсы Рымы Ханінавай у перакладзе Навума Гальпяровіча, шорскай пісьменніцы Любові Арбачавай у перакладах Святланы Быкавай, паэтаў Чувашы і Чачні. Туркменскую прозу прадстаўляюць празаікі Бягуль Анабаева, Мердан Баядаў, Джумагельды Мулкіеў.

Нечаканай падаецца публікацыя вялікай падборкі твораў паэтаў Непала: Лакшмі Прасада Дзевакоты, Мадхава

Прасада Гімірэ, Кедармана В'ятхіта, Балкрышана Сама, Бхімадршана Рока, Сідхічарана Шрэштха. Перакладчык — лаўрэат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Беларусі ў галіне культуры і мастацтва Віктар Шніп. Хацелася б, каб такія крокі перакладчыцкай увагі з боку Беларусі былі заўважнымі і ў Непале, каб беларускае мастацкае слова загучала на непальскай мове.

Пра зробленае, пра новыя крокі ў беларускім мастацкім перакладзе трэба расказваць не толькі на радзіме, але і ў свеце — з разлікам на ўзаемную ўвагу.

Мікола БЕРЛЕЖ

Фота Кастуся Дробавы.

Падчас XXVII Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу.

#Падабай.к@ ды іншыя сучасныя героі

Нядаўна даследчыкі высветлілі: паглыбіцца ў Напісаную аўтарам рэальнасць магчыма пры чытанні толькі друкаванай версіі тэксту. Паводле іх апытання, гэты працэс асацыіруецца са словам «шчасце». Пра шчасце чытання паразважалі ўдзельнікі прэс-канферэнцыі ў Доме прэсы.

— Мы шмат гадоў працуем як з кніжнымі крамамі, так і з бібліятэкамі, — распачала размову намеснік дырэктара РВУ «Выдавецкі дом «Звязда»» Юлія Дашкевіч. — У час кліпавага мыслення і хуткага чытання кніга не здае пазіцыі. З 1 кастрычніка мінулага года ў нашай установе праходзіць акцыя «Звязда сустракаецца з сябрамі», якая ладзіцца на працягу года і накіравана на падтрымку беларускай літаратуры, адраджэнне традыцый чытання, знаёмства з класікай і сучаснымі выданнямі. Дарэчы, у межах маючай адбыцца Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі найлепшая раённая бібліятэка атрымае ўзнагароду.

Падчас зімовых свят «Звязда» сумесна з «Акадэмнагай» і «Белкнігай» распачала праект «У новы год са «Звяздой», які працягнецца да 1 сакавіка. Можна яшчэ паспець набыць любую кнігу выдавецтва і атрымаць расклад урокаў. А падчас акцыі «Культурны маршрут: сучасныя пісьменнікі дзецям» на базе бібліятэк, школ, гімназій і ліцэяў плануюцца сустрэчы з пісьменнікамі і прэзентацыі кніг.

— Прыемна, што творчы год пачынаецца з гаворкі менавіта пра дзіцячую літаратуру, — зазначыла першы намеснік старшыні Саюза пісьменнікаў Беларусі Алена Стэльмах. — СПБ разумее: кніга — гэта ў першую чаргу юны чытач. Літаральна нядаўна давялося браць удзел у анлайн-форуме, які

ладзіла Нацыянальная акадэмічная бібліятэка ў НурСултане. Наогул, у Казахстане тэма дзіцячага чытання абмяркоўваецца на высокім узроўні. Мы пераймаем іх досвед і імкнёмся, каб родная мова гучала часцей. Пісьменнік жадае праз цікавую гісторыю распавесці маленькім чытачам, што такое даброта, спагада. Не апошняю ролю адыгрывае і праца мастака над аздабленнем твораў. Хутка адбудзецца пасяджэнне журы Нацыянальнага конкурсу «Мастацтва кнігі», дзе будзе разглядацца і гэтае пытанне.

Алена Стэльмах ад імя СПБ выказала ўдзячнасць Выдавецкаму дому «Звязда» за падтрымку чытання і арганізацыю сустрэч з чытачамі, падчас якіх можна пабачыць, як у дзіцячых сэрцах адгукаецца кожнае слова, што асабліва важна для творчых людзей.

У планах пісьменніцы — пастаноўка яе вершаванай п'есы «Дуб і Крумкач», падрыхтаванай Выдавецкім домам «Звязда», на сцэне Камернага драматычнага тэатра ў Мінску і выданне кнігі «Супоўніца Міла» пра ганчарнае майстэрства. А ў межах кніжнай выстаўкі-кірмашу чацвёрты раз павінен прайсці ўрок пазакласнага чытання пад кіраўніцтвам студэнтаў БДПУ імя Максіма Танка, калі казкі будуць не толькі прачытаны, але і прадстаўлены ў тэатралізаваным выглядзе.

— На казахстанскім форуме, — распавяла Алена Стэльмах, — было прапанавана адзначыць 2021-ы як год дзіцячай кнігі, каб хлопчыкі і дзяўчынкі з розных краін знаёміліся з творамі пісьменнікаў краін-суседка. За мяжой таксама запатрабавана наша дзіцячая літаратура. Напрыклад, зборнік «Казкі для сяброў» выйшаў на французскай, беларускай і рускай мовах.

Дырэктар Цэнтралізаванай сістэмы дзіцячых бібліятэк г. Мінска Таццяна Швед распавяла, што, нягледзячы на ўсе цяжкасці, цяпер за дзень дзіцячыя кніжніцы наведваюць больш як 3000 чытачоў. Паколькі мерапрыемствы ў асноўным сышлі ў анлайн, летась іх колькасць перавысіла колькасць падзей афлайн.

— У кнігах «Звязды» заўсёды знойдзецца нейкая разынка, — лічыць Таццяна Швед. — Асабліва радуе, што маладыя бацькі таксама цікавяцца беларускай літаратурай. Што цяпер чытаюць дзеці? Калі мы былі маленькія, яшчэ не існавала падлеткавых любоўных раманаў. Зараз яны запатрабаваны. Не здае пазіцыі і літаратура пра тэхніку. Ва ўсе часы папулярнае фэнтэзі. Прыкмецілі: старэйшыя члены сям'і даюць чытаць малым тое, што некалі самі чыталі ў дзяцінстве. Яшчэ адна акалічнасць: для малых нельга рабіць кнігі вялікіх памераў, бо імі складана карыстацца.

Дзіцячая пісьменніца Кацярына Хадасевіч-Лісавая падчас прэзентацыі актыўна выкарыстоўвае інтэрактыў, лялькі, каб знайсці агульную мову з дзецьмі. Для сваіх яна распрацоўвае буктэрыяны. Напрыклад, «Звязда» сёлета выдала кнігу-тэлепорт «Палёт на Вухуцію». А герой летаўшай кнігі «#Падабай.к@» выйшаў у анлайн і сябруе з дзецьмі ў сацсетках. На Мінскай выстаўцы-кірмашу чакаецца прэзентацыя кнігі пісьменніцы «Загадка прыносіцы Агнэсы» — шахматных казкі.

Удзельнікі прэс-канферэнцыі выказалі надзею, што агульнымі намаганнямі ў іх атрымаецца падтрымліваць любоў да папяровай кнігі.

Аляксандра ГРАМЫКА

«Ісціна, бо я гэта вычытаў»

Галоўныя пераклады Васіля Сёмухі

«У маім разуменні пераклад быў і ёсць высокім літаратурным майстэрствам. Я ніколі, колькі жыву, не жыў за адныя пераклады. Ад перакладу я меў і маю да гэтага часу вялікую насалоду. Я пляваць хацеў на тое, заплаціць мне ганарар ці не, закажуць пераклад ці не заказуць. Калі мне кніга падабаецца, калі мне твор замежны падабаецца, я яго перакладаю і маю ад гэтага вялікую насалоду. І гэта мяне заўсёды цешыла і цешыць. У мяне ў сталё ляжыць горба перакладаў, якія нідзе не друкаваліся. Пакуль я жывы, я буду гэтым займацца, я маю ад гэтага сваю долю шчасця». Так глядзеў на справу свайго жыцця адзін з найбольш прадукцыйных і ўплывовых беларускіх перакладчыкаў Васіль Сёмуха.

Ён пераствараў тэксты з васьмі моў, а першай сваёй называў паляшукую. З дзяцінства чуў польскую, беларускай авалодаў, калі пайшоў у школу, а рускую ўпершыню пачуў у восем гадоў. У яго перакладах выйшла больш за трыццаць кніг, але гэтая колькасць не ўлічвае асобных твораў, п'ес, песень і іншага. Які запас можа назбірацца за 60 гадоў няспыннай працы?

Бібліятэка са спаленага касцёла

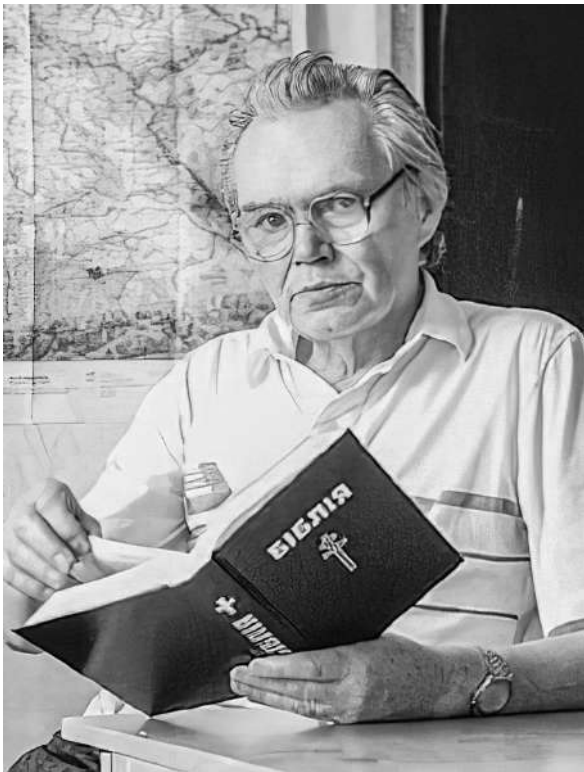
Пра пачатак перакладчыцкай справы Васіль Сёмуха распавядаў у інтэрв'ю «Прайдзісвету». У восьмым класе ён з сябрамі забраўся ў руіны спаленага касцёла ў Пружанах, і на гарышчы падлеткі знайшлі цэлую бібліятэку — шмат кніг па-польску і па-нямецку. Адтуль Васіль Сёмуха здабыў сабе Міцкевіча, Канапніцкую, Шылера, «Пакуты юнага Вертэра» Гётэ, Дыкенса і Ібсэна па-нямецку і шмат чаго яшчэ. Гэтая бібліятэка і стала крыніцай для першых перакладчыцкіх практыкаванняў: «І сярод прозы была аповесць Рудніцкага. Называлася яна «Старое і новае». Там пра дзяцінства пісалася. І я ў восьмым класе пачаў гэта перакладаць. Я нават цяпер не помню, на якую мову пачаў перакладаць — на беларускую ці на рускую, таму што абедзве былі для мяне яшчэ чужыя. Канечне, нічога не захавалася, захаваўся толькі досвед. Безумоўна, гэта не пераклад».

Першым сапраўдным перакладам Васіль Сёмуха лічыў апавяданне «З кнігі асабовых рахункаў» Эрвіна Штрытматэра, надрукаванае ў «Малодасці». За ім адбыўся і кніжны дэбют. У 1959 годзе выйшаў цыкл апавесцей Вілі Брэдэля «Ад Эбра да Волгі». Перакладчык сустракаўся з аўтарам у Маскве, і той напісаў прадмову да выдання. Кніга выйшла тыражом у восем тысяч экзэмпляраў у мастацкім аздабленні Арлена Кашкурэвіча. Па-руску цыкл пад адной вокладкай не выходзіў.

Спыніся, эмоцыя

Найбольш цесна дзейнасць Васіля Сёмухі была звязана з нямецкай мовай. Цікаўнасць нарадзілася з трагедыі. У 1942-м, у шасцігадовым узросце, Васіль Сёмуха страціў бацькоў — іх расстралялі немцы. Намагаючыся знайсці адказ на пытанне, чаму так адбылося, стаў паглыбляцца ў мову і знайшоў абсалютна не тое, што шукаў. Але знаходка аказалася скарбам. Пазней, дзякуючы перакладчыку, па-беларуску з'явіліся вершы паэтаў-рамантыкаў, проза майстроў рамана і найбуйнейшых філосафаў, п'есы, якія абсалютна змянілі ўяўленне пра тэатр у свеце. На пералік — не менш за два дзясяткі імёнаў.

Але адным з найбольш заўважных праектаў у творчасці Васіля Сёмухі стаў пераклад «Фаўста». У Гётэ праца над трагедыяй заняла амаль 60 гадоў. На пераклад у Васіля Сёмухі сышло 15 гадоў. Ацэньваючы працу, адзначаюць высокую мастацкую дакладнасць тэксту і пры гэтым натуральнасць беларускай мовы. Неаднойчы згадваліся словы Уладзіміра Караткевіча: «Гэта сам Гётэ і ў той жа час Гётэ, які нібыта напісаў сваю вялікую паэму па-беларуску». На паэме аформіўся адзін з найбольш важных творчых прынцыпаў перакладчыка: пераствараючы вершы, быць дакладным у першую чаргу ў эмоцыях, а не ў словах: «Калі дасягаецца тая самая эмоцыя, то можна (змяніць сэнс). Горш за ўсё, калі мяняецца сэнс, але эмоцыі няма. Ведаецца, вось я чытаю свой першы варыянт — як хараша, як пры-

Васіль Сёмуха.

гожа пераклаў! Праходзіць месяц, забыўся, чытаю зноў — божа мой, якая дрэн! І ўсё вушы рэжа, і ўсё вочы коле. І зноў пачынаю правіць, і так да бясконцасці. Чаму? Бо з першага разу чалавек пад уражаннем працы. Ён быў захоплены не эмоцыямі твора, а быў у палоне самалюбавання сваёй працай — такі, бачыце, нарцызізм! А ён — вораг паэзіі».

Прывячэнне

Вы зноў са мною, дарагія здані,
Зноў вабіце ў мінулае мой зрок,
Яно мне мроіцца, нібы ў тумане, —
Але ці здольны я на дзёрзкі крок?
Ці мне даступны вашыя ўладанні?
Смялей пловіце да мяне здалёк —
Сустрэча з вамі абуджае штосьці
З былых надзей, з парываў маладосці.
Юнацкіх дзён вы асвятлялі краскі,
І вось я ўгледзеў колішняе зноў,
Перада мной цяпер, нібыта з казкі,
Паўстала дружба, першая любоў,
Успомніў скруху зноў я, слодыч ласкі
І тых з маіх няўдачлівых сяброў,
Хто, шчасце ловячы, растраціў сілы
І ўжо не вернецца назад з магілы.
Майго не ўчуюць голасу ніколі
Сябры, якіх калісь мой лапчыў спеў, —
Распаўся цесны наш гурток паволі,
Які мяне так добра разумеў.
Сярод чужых я — птушачка ў няволі,
Іх воплескі страшнейшыя за гнеў —
А тых, каго я часта цешыў лірай,
Няма са мной, даўно зляцелі ў вырай.
І зноў душа мая нястрымна рвецца,
У край маўклівых вобразаў імкне,
І ціхі шэпт няяснай песняй льецца,
Уторачы золавай струне;
Хоць душаць слёзы, страх сціскае сэрца,
Але няшчота грэе грудзі мне.
Што маю — мроіцца нібы здалёку,
Што страціў — тое зноў навідавоку.

Паэма суправаджала перакладчыка з 23 гадоў, і ён паспеў вывучыць яе з усіх бакоў. Яшчэ адно пацвярджэнне таму — каментарыі і тлумачэнні Васіля Сёмухі, якімі аздаблены ледзь не кожны верш у творы.

Ад «Фаўста» пацягнуўся ланцужок твораў, звязаных з легендарным сюжэтам: Томас Ман, Ян Райніс, Герман Гесэ, пушкінская «Сцэна з «Фаўста»». Апошнія — адзіны твор, перакладзены з рускай. А адзіны твор, перакладзены на рускую, — «Нельга забыць» Караткевіча, што назаўсёды застаўся ў сталё.

З паэмай звязана і адчуванне значнасці перакладчыцкай працы. В. Сёмуха неаднойчы звяртаў увагу, што пераклад «Фаўста» Яна Райніса стаў асновай для фарміравання літаратурнай латышскай мовы.

Свет адкрываць з паўжыцця

Але, нягледзячы на любоў да паэмы, пранесеную праз дзесяцігоддзі, любімым са сваіх перакладаў В. Сёмуха лічыў не «Фаўста», а зборнік вершаў Візмы Бэлшавіцы «Белы алень». Латышская паэтка неаднаразова намінавалася на Нобелеўскую прэмію і была лаўрэаткай прэміі імя Тумаса Транс-тромера. Яе творы, падвергнутыя жорсткай цензурцы на радзіме, былі перакладзены на 40 моў. Але і ў Латвіі яна знайшла прызнанне. Васіль Сёмуха згадваў, што амаль увесь тыраж кнігі «Белы алень» скралі з друкарні, а пасля асобнікі разыходзіліся па трайным кошце ў неафіцыйным гандлі. Перакладчык з сумам адзначаў, што беларусы не зразумелі зборнік: «Гэтая кніга, «Белы алень», у асноўным прысвечаная лёсу інтэлігенцыі, людзей, якія крышачку выбіваюцца з асяроддзя. Белы алень. Алені белыя не бываюць. Бываюць толькі альбіносы, белыя алені. І вось гэты белы алень як носьбіт чысціні, праўды, ісціны, справядлівасці ў лесе, поўным звяр'я і ваўкоў. І яны ж робяцца першымі ахвярамі ваўкоў».

Белы алень

Верш пра салаўіны інфаркт

Вочы твае — мой асветлены золак.
Ціша зацітая. У шэра-блакіце.
Зжыць паўжыцця і не знаць, які прыцем
Золкай зары?
Светлая просін у ценях-аблоках.
Чуйная ціша. У шэра-блакіце.
Вочы твае — мой прасветлены сполах.
Свету — першы парыў.

Хіба ж не дзіва — што ў цішы цесна
Свету, калі ён чыстасці просіць
І кожную траўку золка абросіць
Смуткам зямлі?
Гэта ёсць міг, калі птушцы песня
Горла сутаргаю перакосіць —
Досвітку міг, салавей на паўноце
Памірае калі.
Я не баюся. Гляджу ў твой золак.
Трэба мне ўмольнае ранне ў блакіце —
Свет адкрываць з паўжыцця, у адзін дзень,
На паўжыцці маіх сіл.
Можа, на споведзь не стане іх, кволых —
Песня чысцейшая з песняю прыйдзе.
Вочы твае — мой асветлены золак —
Свет пагасіў.

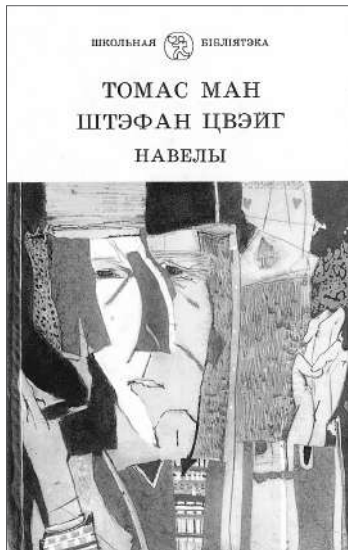
Беларускі варыянт кнігі выйшаў у 1985 годзе. Над перакладам Васіль Сёмуха працаваў каля шасці гадоў.

Пошук і яго вынікі

Найбуйнейшым з праектаў перакладчыка стала перастварэнне Бібліі па-беларуску. У 2002 годзе пачылася свет поўнае выданне. Перастварэнне грунтавалася на рускім Сінадальным перакладзе 1840 года. Перакладчык імкнуўся зрабіць яго як мага больш нейтральным, прыдатным для любой канфесіі. Таму выданне не знаходзіла падтрымкі. У выніку Біблія выйшла на асабістыя грошы Сёмухі, яго дачкі і сына.

Ён дасканала даследаваў працу Ф. Скарыны і іншых перакладчыкаў свяшчэннага тэксту на славянскія мовы і стварыў моўна багаты і насычаны тэкст. Пра сваю працу выказваўся так: «Ну, так, я шукаў ісціны. Але ж я не ведаю, ісціна тое знойдзе-нае ці не. Але для мяне на той момант — ісціна, бо я гэта вычытаў. Аўтар напісаў твор, з якога я вычытаў вось такую ісціну. Другі чалавек вычытае сваю ісціну, трэці — сваю. А ўсё гэта заслуга аўтара. Дрэнны той пераклад, з якога нічога вычытаць немагчыма».

Ганна ІВАНОВА

Пераклад 1996 г.

Пухавіцкі краязнаўчы блакнот: Дом творчасці

Лічыцца, што на Пухавіччыне і па ўсёй Беларусі добра вядома тэма Дома творчасці Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР, бо менавіта ў 1930-я гады (да самай Вялікай Айчыннай вайны!) на ўскрайку Мар’інай Горкі знаходзілася гэтая ўстанова. Накшталт пазнейшых «Каралішчавіч» і «Іслачы».

Адным словам, месца, прастора, куды пісьменнікі (часцей, пэўна, за кошт Літфонду, чым за ўласны) прыязджалі адпачываць і працаваць. Самі па сабе. І са сваімі сем’ямі. Захавалася шмат успамінаў у звязку з Домам творчасці пра народных пісьменнікаў Беларусі Міхася Лынькова, Аркадзя Куляшова, Якуба Коласа, Янку Купалу, Пётруся Броўку, паэтаў, празаікаў, літаратуразнаўцаў Васіля Вітку,

парку ў цудоўнай асенняй атмасферы. Побач — сімпатычная, дарагая ўсім мар’інагорцам рака Цітаўка — са сваёй літаратурнай, мастацкай біяграфіяй... Мы дужа і не разважалі пра магчымасці гэтага ўтульнага месца ў развіцці турыстычнага, асветніцкага патэнцыялу тэрыторыі. Бо і адзін і другі добра ведаем ролю гэтай мясціны ў літаратурнай, культурнай гісторыі Беларусі. Як і ведаем абмежаваныя магчымасці мясцовых улад у рэалізацыі любога краязнаўчага праекта, які дазволіў бы ў большай ступені прэзентаваць тэму Дома творчасці для ўсёй Беларусі, а не толькі для Мар’інай Горкі і Пухавіцкага раёна.

Таму, несумненна, і любячы развагі на гэтую тэму, як бы хто іх ні асенсаваў, носяць суб’ектыўны характар. І, канечне ж, разам з тым тычацца ўсіх нас. Пералік «усіх нас» можа быць бясконцы: у яго павінны ўвайсці грамадскія арганізацыі, творчыя саюзы, асобы як адзінкі грамадскага, сацыяльнага жыцця (пакуль што на Пухавіччыне такой асобай, якой да ўсяго ёсць справа, якая нераўнадушна вяртае многія гістарычныя факты на сваю радзіму, з’яўляецца хіба што вучоны і краязнаўца Юрый Важнік. Сапраўды, менавіта ён, Юрый Важнік, — яркі прыклад грамадскай, радзімазнаўчай актыўнасці!), а яшчэ і выканаўчая ўлада ўсіх узроўняў: і выканкамы ў вобласці і ў раёне, ды і міністэрствы і ведамствы. Але, але...

Далёка не кожны адукаваны і дасведчаны (а хтосьці і пры інфармацыйнай дасведчанасці наўрад ці ўспрыме веданне як патрэбу нешта зрабіць), далёка не кожны дасведчаны з кагорты тых, хто валодае магчымасцямі (як арганізацыйнымі, так і матэрыяльнымі), штосьці гатовы зрабіць. І тым болей не кожны ўспрыме пералік пэўных магчымых задач на свой кошт...

А што ўсё ж такі варта зрабіць? Першае. Патрэбны дарожныя паказальнікі. За якіх паўкіламетра ад Мар’інай Горкі і непасрэдна каля вуліцы Карла Маркса, 9. Паказальнікі, якія падкажуць, што побач — адрас былога Дома творчасці, дзе праводзілі творчыя, лёсам адмераныя часіны Якуб Колас, Янка Купала і іншыя айчынныя мастакі слова.

Другое. Чаму гэтая вуліца павінна называцца імя Карла Маркса? Проста цікава, проста хацелася б ведаць, колькі вуліц імя Карла Маркса засталася, напрыклад, у былой сацыялістычнай Германіі. Чаму б не назваць яе імем Янкі Купалы альбо Анатоля Вольнага (пісьменніка-зямляка, які нарадзіўся на чыгуначнай

станцыі Пухавічы; рэпрэсаваны ў 1937 годзе)?

Трэцяе. Добра было б усталяваць каля Дома творчасці інфармацыйную дошку, прысвечаную «гісторыі пытання».

Чацвёртае. Патрэбен маршрут — літаратурна-краязнаўчы ці турыстычна-экскурсійны «Мінск — Мар’іна Горка. Дом творчасці пісьменнікаў — Пухавіцкі раённы краязнаўчы музей. Мар’іна Горка. Блонь». Для каго? Для ўсіх, каб ведалі, што на экскурсію з Мінска можна выправіцца і па гэтым адрасе.

Пятае. Патрэбна шырэйшая літаратурна-краязнаўчая актыўнасць у сістэме агульнай адукацыі. Няўжо гэта не можа ўлічвацца ў школьныя ўрокі беларускай літаратуры, гісторыі Беларусі? У прыватнасці, хіба не цікава будзе школьнікам з Мар’інай Горкі, Пухавіч, Блоні, Турына, Шацка, Ананіч і іншых мясцін Пухавіччыны даведацца, што з горадам і раёнам звязаны даволі істотны складнік у гісторыі беларускай літаратуры? Фактаў дзеля такога расповеду процьма. І крыніцазнаўства адпаведнае ёсць. Што ўжо казаць, калі і кніга адпаведная маецца, нават некалькі выданняў па літаратурным краязнаўстве Пухавіччыны.

Можна дадаць і шостую, сёмую, восьмую і дзевятую прапановы. Дзве акалічнасці пры гэтым варта ўлічыць. Рэалізоўваць (а папярэдне, зразумела, абмяркоўваць) іх, прапановы, можна толькі ўсім разам. Пры агульным паразуменні. І другі момант: рухацца наперад, да новых

Будынак былога Дома творчасці.

Міколу Хведаровіча, Змітрака Бядулю, Эдуарда Самуйлёнка, польскую дзіцячую пісьменніцу Ядвігу Бранеўскую...

Цяпер старая панская сядзіба, дзе размяшчаўся Дом творчасці і якая крыху рэканструйравана, з’яўляецца часткай комплексу будынкаў абласнога дзіцячага цэнтра медыцынскай рэабілітацыі «Пухавічы» (Мар’іна Горка, вуліца Карла Маркса, 9). Некалі сюды даволі часта завіталі работнікі Пухавіцкага раённага краязнаўчага музея, экспанавалі матэрыялы па літаратурным краязнаўстве Пухавіччыны, праводзілі сустрэчы пісьменнікаў, мясцовых літаратараў з дзецьмі. Была калісьці ў дзіцячым цэнтры і невялікая экспазіцыя, прысвечаная Дому творчасці. Але ўсё гэта засталася ў мінулым. Праўда, на старым будынку ёсць мемарыяльная дошка, якая нагадвае пра колішнюю повязь беларускіх пісьменнікаў з гэтай мясцінай. Вось, здаецца, і ўся памяць...

Чарговы раз наведваўшыся ў Мар’іну Горку, не абмінуў сядзібу Дома творчасці. Прайшоўся па старым парку. Разам з дырэктарам Пухавіцкага раённага краязнаўчага музея Аляксандрам Прановічам пагулялі па сцежках

Парк каля абласнога дзіцячага цэнтра.

вышынь у справе захавання гісторыка-літаратурнай памяці можна толькі эвалюцыйна і паслядоўна. Крок за крокам.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ
Фота Кастуся Дробава

фоташтрых

Сінь балот і зеляніна дрэў

Арт-аб’ект «МОВА», які ўсталяваў летась на набярэжнай Францыска Скарыны ў Брэсце, ужо добра ведаюць гараджане і госці абласнога цэнтра. Скульптуры-літары з’явіліся тут дзякуючы кампаніі А1 і праекту «Веліч роднай мовы».

У аснове ідэі — работы этнографа, мастацтвазнаўцы, даследчыка матэрыяльнай культуры Беларусі Міхася Раманюка. Канцэпцыя — дызайнера, мастака і паэта Міхаіла Анемпадыстава, апісаная ім у кнізе «Колеры Беларусі». Чырвоны, чорны, зялёны, жоўты, шэры і розныя

адценні сіняга — колеры, якія стагоддзямі атачалі беларусаў у паўсядзённым жыцці, архітэктуры і прыродзе.

Невыпадкова яны і ў інсталяцыі «МОВА» ў Брэсце. Такое спалучэнне адсылае да даследаванняў і рэканструкцый

мясцовых народных касцюмаў, выкананых Міхаілам Раманюком. Сінь палескіх балот і зеляніна рэліктавых дрэў Белавежскай пушчы, чырвоныя цагліны ўмацаванняў, дымчатая кераміка — усё гэта стагоддзямі акружала жыхароў Берасцейшчыны і ўплывала на выбар колераў у вопратцы.

Арт-аб’екты былі задуманыя як трохмерныя тэкставыя інсталяцыі, якія цесна ўзаемадзейнічаюць з месцам свайго знаходжання і служаць пляцоўкай зносін, дзе кожны можа зручна размясціцца на рознакаляровых літарках, якія ўяўляюць сабой вулічную мэблю з дрэва і металу. Паводле

слоў аўтара, вядомага беларускага скульптара Паўла Вайніцкага, колеравая гама для ўсіх інсталяцый абрана так, каб паказаць культурныя, гістарычныя і ландшафтныя асаблівасці кожнага рэгіёна краіны.

Напрыканцы мінулага года А1 завяршыла ўстаноўку арт-аб’ектаў у Магілёве на Траецкай набярэжнай, у Віцебску перад 1000-гадовым мостам, у Гродне на вуліцы Маставой, у Гомелі на вуліцах Кірава і Савецкай. Побач з кожнай інсталяцыяй плануецца стварыць бясплатную сетку Wi-Fi ад А1.

Міра ГЎКОВІЧ,
фота аўтара

Яго Вялікасць Баль

Паланэз, кантрданс, тры розныя вальсы, полька, дзве кадрылі — французская і вірджынская — такія танцы выконвалі ўдзельнікі навагодняга балю ў Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі, які традыцыйна прайшоў у ноч з 13 на 14 студзеня. Асноўная праграма балю, тэмай якога стала казачная гісторыя пра Спячую прыгажуню, складалася з двух аддзяленняў. Фармат свята быў крыху зменены: стала больш танцаў. Але раскошны антураж, прыгожая музыка і вясёлыя забавы засталіся: чарговы раз Вялікі тэатр здзіўляў і захапляў.

Над сёлетнім святам працавалі дырыжоры Іван Касяхін, уладальнік медаля Францыска Скарыны, і Алег

Лясун, рэжысёр-пастаноўшчык Наталля Кузьмянкова, балетмайстар-пастаноўшчык заслужаная артыстка Беларусі Юлія Дзятко (яна рыхтавала баль ужо пяты раз), рэжысёр канцэртных праграм у Камернай зале імя Л. П. Александрэўскай Алена Медзякова, мастакі Кацярына Булгакава і Кацярына Шымановіч, галоўны хормайстар народная артыстка Беларусі Ніна Лама-новіч. Вядучымі балю сталі Уладзімір Громаў і Вольга Кажгаліева.

Асноўная танцавальная праграма чаргавалася з яркімі вакальнымі і балетнымі нумарамі ў выкананні зорак тэатра. Так, ва ўдзельнікаў была магчымасць выступіць

Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.

на адной сцэне з прызнанымі мэтрамі Вялікага, сярод якіх — Алена Шведава, Алена Таболіч, Таццяна Гаўрылава, Андрэй Валенцій, Юрый Гарадзецкі, Аляксандр Міхнюк, Аляксандр Жукаў, Арцём Банькоўскі, Ігар Мацкевіч ды іншыя. Адна з асноўных умоў удзелу ў балі — жаданне і ўменне танцаваць. Таму за некалькі месяцаў (гэтым разам з канца кастрычніка) пачаткоўцы пачынаюць рыхтавацца і хадзіць на заняткі.

Падчас антракту ў фэе таксама іграў аркестр, і глядачы маглі ўжо ў свабоднай форме прайсціся, напрыклад, у вальсе. Самыя розныя забаўляльныя мерапрыемствы праводзіліся пачынаючы з 8 гадзін вечара. Арганізатары падрыхтавалі шмат імпрэз: ад майстар-класа па маляванні на вадзе да інтэлектуальных квэстаў. Тыя, хто жадаў адчуць атмасферу свята як мага глыбей, засяродзілі ўвагу на майстар-класе артыста балета Генадзя Кулінковіча, а таксама на шматлікіх фотазонах. Так, зрабіць здымак яшчэ больш маляўнічым і запамінальным дапамагалі студэнты Універсітэта культуры, а таксама Клуб гістарычнай рэканструкцыі (кіраўнік Юрый Усціновіч). Працавала на балі і даволі незвычайная фотазона «Відзаспінер», дзякуючы якой можна было адчуць сябе ў цэнтры ўвагі: такая платформа робіць сэлфі з ахопам камеры на 360 градусаў.

Тым часам салісты оперы запрашалі на караоке, каб выканаць самыя вядомыя песні з мультыплікацыйных і мастацкіх фільмаў. Фокусы, жывыя скульптуры, магія і ілюзія — усё гэта спрытнасць рук артыстаў «Студыі Залатога рэжысёра». Ужо традыцыйна яны забаўляюць, здзіўляюць і ўражваюць гасцей Вялікага.

Была магчымасць паглядзець выступленне інструментальнага трыа «Глорыя», канцэрт класічнай музыкі ад калектыву «Vivat Quartet», выступленне ад квінтэта драўляных духавых інструментаў тэатра. У Камернай зале аматары музыкі і танцаў сабраліся на канцэрт ад рэжысёра Алены Медзяковай, дзе салісты оперы выканалі знаёмыя і любімыя навагоднія і калядныя кампазіцыі.

Але, канешне ж, кульмінацый усяго свята стаў урачысты баль, удзел у якім узялі як артысты і музыканты тэатра, так і госці. Элегантныя касцюмы, яркія танцы, запамінальныя героі і чароўная музыка здолелі перанесці ўдзельнікаў і глядачоў у іншую эпоху. Доўжыўся навагодні баль да гадзіны ночы.

У апошнія гады можна заўважыць пэўную моду на балі. У той ці іншай ступені адраджэннем гэтай

традыцыі займаюцца і асобныя аматары бальнай харэаграфіі, і розныя клубы рэканструктараў... Але Вялікі навагодні баль у Вялікім тэатры, безумоўна, вылучаецца сярод іншых мерапрыемстваў такога кшталту. Гэта ўжо традыцыя, брэнд, які належыць тэатру і які не хачелася б страціць, нягледзячы на перашкоды, з якімі сёлета сутыкнуліся арганізатары любых сустрэч. Тым не менш за больш чым дзесяць гадоў існавання Вялікі навагодні баль стаў не толькі прыгожай традыцыяй, але і святам, здольным трансфармавацца і набываць новыя рысы.

Вялікае значэнне мае і месца правядзення балю. Заўважна, што Вялікі тэатр імкнецца задзейнічаць усе свае магчымасці, дзе галоўнае — творчыя сілы. Сімфанічны аркестр, хор, оперная і балетная трупы, запрошаныя калектывы — усё гэта ў пэўны прамежак стварае «салюнку», з якой наведвальнік вольны выбіраць тое, што даспадобы. Інтэр'ер Вялікага, публіка, у тым ліку артысты, музыканты, рэжысёры, — натуральнае асяроддзе для сапраўднага балю. У гэтым могуць пераканацца не толькі тыя, хто хоць аднойчы завітаў на баль, але і звычайныя назіральнікі, якія бачаць фрагменты навагодняй ночы толькі на фота. Так, святкаванне старога Новага года ў Вялікім тэатры оперы і балета ў даволі незвычайнай для нашага бурлівага часу форме стала добрай завядзёнкай і прыцягвае як заўсёднакаў, так і навічкаў.

Яўгенія ШЫЦЬКА
Фота БелТА

У вечнай стыхіі свята

Вялікі тэатр Беларусі прысвяціў балет «Дон Кіхот», які паказалі 20 студзеня, 85-годдзю народнай артысткі Беларусі Клары Малышавай. Як адзначылі ў тэатры, балерына шырокага творчага дыяпазону валодала высокай тэхнікай, экспрэсіўнай, энергічнай манерай танца. Сярод яе найярчэйшых роляў — Кітры ў «Дон Кіхоце» Людвіга Мінкуса.

«Дон Кіхот»: сіла і хараство

У аснове сюжэта спектакля, прэм'ера якога адбылася 2 чэрвеня 1989 года, — адзін з устаўных эпізодаў рамана Мігеля дэ Сервантэса «Дон Кіхот». Гэта гісторыя каханя і прыгод дачкі карчмара Ларэнца прыгажуні Кітры і беднага цырульніка Базіля. З-за таго, што бацьку галоўнай гераіні не падабаюцца заляцанні маладога чалавека (ён марыць выдаць дачку за багатага двараніна Гамаша), закаханыя вырашаюць збегчы. З гэтага і пачынаецца іх падарожжа, у выніку якога маладосць, любоў і высакароднасць перамагаюць.

Лібрэта ў свой час напісаў Марыус Петыпа, ён жа — адзін з харэографіў нараўне з Аляксандрам Горскім і Касьянам Галяйзоўскім. Над харэаграфіяй беларускага «Дон Кіхота» працаваў народны артыст СССР і Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь Валянцін Елізар'еў, які выступае пастаноўшчыкам балета ў трох дзеях. Дырыжор-пастаноўшчык — заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь Мікалай Калядка, мастак-пастаноўшчык — народны мастак Расіі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь Вячаслаў Окунеў, мастак па касцюмах — Ірына Прэс. Дырыжорамі сталі Алег Лясун і ўладальнік медаля Францыска Скарыны Вячаслаў Чарнуха-Воліч. У складзе выканаўцаў — Ірына Яромкіна (Кітры), Марына Вежнавец (Мерсэдэс), Ігар Артамонаў (Эспада), Канстанцін Геронік (Базіль), Кірыл Фурман (Дон Кіхот), Канстанцін Кузняцоў (Санча Панса), Аляксандр Смалякоў (Ларэнца), Іван Савянкоў (Гамаш), Людміла Уланцава (Дульцынея).

Перавага яркай музыкі, імклівая плынь падзей, багатае і разнастайнасць танцаў, кідкія, маляўнічыя

Сцэна з балета «Дон Кіхот».

касцюмы ператварылі гэты балет у святочную феерыю. Сіла і чароўнае хараство «Дон Кіхота», які больш за 150 гадоў пануе на сцэнах свету, — менавіта ў своеасаблівай атмасферы свята і шчасця.

Джульета, Папялушка, Аўрора...

Ад класічных да гратэскавых — рэпертуар Клары Малышавай ахопліваў разнапланавыя ролі. Артыстка выканала каля двух дзясяткаў вядучых і сольных партый. Самымі яркімі творчымі дасягненнямі балерыны лічацца ролі Джуліі і Няўзіры ў «Альпійскай баладзе» і «Выбранніцы» Яўгена Глебавы, Доўрскай дзяўчыны ў «Пер Гюнце» на музыку Эдварда Грыга і, вядома, Кітры ў «Дон Кіхоце» Людвіга Мінкуса. У творчай скарбонцы Клары Малышавай таксама балеты «Спартак» (Эгіна і Фрыгія), «Папялушка» (Папялушка), «Рамэа і Джульета» (Джульета), «Спячая прыгажуня» (Аўрора), «Пасля балю» (Дзяўчына) і многія іншыя.

Будучая балерына нарадзілася ў 1935 годзе ў Расіі. Пасля вайны яна паступіла ў Горкаўскае харэаграфічнае вучылішча, дзе правучылася тры гады. Пасля таленавітую вучаніцу перавялі ў Пермскае харэаграфічнае вучылішча. Са 150 чалавек тады адабралі 15. Яе выкладчыкам была выдатная балерына і таленавіты педагог, заснавальнік пермскай харэаграфічнай школы Кацярына Гейдэнрэйх. Пасля заканчэння вучылішча Клара Малышава працавала ў Горкаўскім тэатры оперы і балета, а затым пераехала з сям'ёй у Беларусь. Яе мужа Агара Дадзішкіліяні запрасілі ў Вялікі тэатр харэографам, сама ж балерына стала вядучай салісткай балетнай трупы.

Развітаўшыся са сцэнай, на працягу 15 гадоў Клара Малышава была мастацкім кіраўніком харэаграфічнага вучылішча ў Мінску (цяпер Беларуская дзяржаўная харэаграфічная гімназія-каледж). Сёння яна па-ранейшаму выкладае ў гімназіі-каледжы. Многія артысты і салісты беларускага балета апошніх 40 гадоў — вучні Клары Малышавай. Так, сярод яе выхаванак нямала выдатных актрыс, імёны якіх добра вядомыя і ў нас, і за мяжой. Напрыклад, Людміла Кудраўцава стала народнай артысткай Беларусі, а Любоў Андрэева цяпер адна з вядучых салістак Санкт-Пецярбургскага тэатра балета Барыса Эйфмана.

Дзеці балерыны таксама сталі артыстамі. Дачка Натэла Дадзішкіліяні была вядучай салісткай тэатра і мае званне заслужанай артысткі Беларусі. Сёння працуе за мяжой. Сын Дзяніс Дадзішкіліяні выступаў на сцэнах Вялікага тэатра Беларусі і Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра. Ён, як маці і сястра, стаў педагогам.

З 1988 года народная артыстка па запрашэнні японскіх улад праводзіла балетныя майстар-класы ў розных гарадах Японіі. Яна падрыхтавала больш за тысячу артыстаў балета для японскай сцэны. За заслугі перад мастацтвам гэтай краіны Клара Малышава ўзнагароджана ордэнам Узыходзячага сонца. Гэта найвышэйшая ўзнагарода Японіі для дзеячаў мастацтва.

Яўгенія ШЫЦЬКА

Туга па страчаным раі

У Мінску з вялікім поспехам працягваецца пракат дакументальнага фільма «Дзе ты, Адам?». Стужка дае глядачам рэдкую магчымасць адчуць сапраўдную атмасферу Святой Гары Афон, прычыніцца да жыцця тутэйшых манахаў і фактычна пабываць у адным з дваццаці святагорскіх манастыроў — старажытным Дахіяры.

Гара Афон у Грэцыі — знакамітая святыня праваслаўнай рэлігіі. Яна з'яўляецца цэнтрам праваслаўнага маства і свяшчэнным месцам паломніцтва для мільёнаў вернікаў з усяго свету. Згодна з паданнем, гарысты паўвостраў асвятліла сама Багародзіца, і з тых часоў Афон шануецца як Другі Удзел Божай Маці.

Адміністрацыйна «манаская дзяржава» ўяўляе сабой самакіраваную супольнасць 20 праваслаўных мужчынскіх манастыроў, кожны з якіх займае пэўнае месца ў святагорскай іерархіі. Апрача галоўнай двацаткі, па ўсёй тэрыторыі паўвострава раскіданы і манаскія паселішчы меншага калібру: ад адносна людных скітаў да пустэльніцкіх ісіхастырыяў («уласных манастыроў», якія нярэдка робяць наўпрост унутры пячоры).

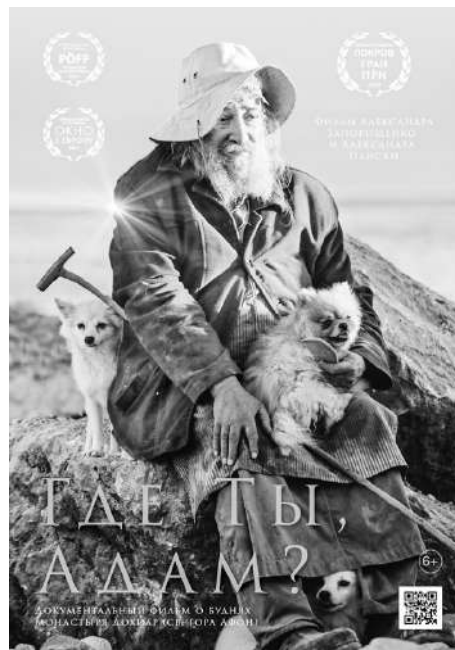
Сярод гэткай разнастайнасці вылучаецца манастыр Дахіяр. Ён заснаваны ў Х стагоддзі вялебным Яўфіміем Афонскім і знаходзіцца на дзясятым месцы ў іерархіі. Вялікая святыня Дахіяра — абраз Багародзіцы «Скорапаслушніца». Ікона шануецца як цудатворная, бо лічыцца, што яе ласкай вяртаўся зрок да сляпых ды вылечваліся кульгавыя. Напісанне абраза

Вы запытаецеся: «А навошта нам уся гэтая інфармацыя?» А таму што ў фільме «Дзе ты, Адам?» вам гэтага не раскажуць! Стужка Аляксандра Запарошчанкі, знятая ў форме кінаэсэ, мае на мэце перадаць саму сутнасць святога месца, яго дух, а не зрабіць фактаграфічны запіс. Забягаючы наперад, адзначым: твор цалкам спраўляецца са сваёй задачай.

На прэс-канферэнцыі, прысвечанай беларускай прэм'еры, прадзюсар фільма дыякан Аляксандр Пліска паведаміў, што для здымак спатрэбілася ажно 4 гады. Ад моманту ж нараджэння ідэі мінула ўвогуле 13. Асноўнай перашкодай, са слоў прадзюсара, стала тое, што «галоўны» герой, ігумен манастыра Грыгорый (цяпер нябожчык), ніяк не пагаджаўся на ўдзел у праекце. Ён баяўся, што «яму пабудуюць помнік, што наладзяць яму чалавечую славу». Угаворвалі, між іншым, цэлых 8 гадоў!

Але складанасцей і перашкод было шмат. Не хапала ні грошай, ні людзей, ні часу. Да таго ж трэба было рашыць загадку: «Як пераадолець рэпартажную штучнасць і максімальна скараціць дыстанцыю паміж героямі і камерай?» Рашэнне зняйшлі радыкальнае: рэжысёр (і па сумяшчальніцтве аператар) Аляксандр Запарошчанка проста пасяліўся ў манастыры! Добрасумленна выконваючы рытуалы і працуючы разам з манахамі, ён змог увайсці ў давер браціі і сінхронізавацца з іх жыццёвым рытмам.

У пэўны момант манахі проста перасталі заўважаць аб'ектыў, камера злілася з мясцовасцю і ператварылася, са слоў рэжысёра, у невідзімку. Адсюль пачалося стварэнне карціны... І цяпер мы маем магчымасць назіраць, як традыцыйнымі метадамі ўручную

цішыня змяняюцца хуткім рытмічным фартэпіяна, якое адразу выходзіць на першы план.

У такіх эпізодах аўтары яўна і, дарэчы, вельмі ўмела пераймаюць стылістыку дакументалістаў-эксперыментатараў XX стагоддзя. У першую чаргу, канечне, кінематографа Дзігі Вертава і яго авангарднай суполкі «Кінавока». Самі сабой напрошваюцца параўнанні з шэдэўрам «Чалавек з кінаапаратам» і, напрыклад, з першым аўдыявізуальным эксперыmentам класіка «Сімфонія Данбаса». Але яшчэ больш падабенства бачыцца з культавай кароткаметражкай 1960-х «Зямля людзей» Артавазда Пеляшана.

Наколькі раптоўна змяняецца татальнасць, настолькі ж рэзка ўсё зноў вяртаецца на свае месцы, а то і зусім спыняецца (падчас службы). Пераходы амаль незаўважныя і адчуваюцца як штосьці натуральнае. Чаго-чаго, а пачуцця рытму і раўнавагі стваральнікам дакладна не пазычаць. Тое ж у прынцыпе можна сказаць і пра каларыстыку. Мяккі, крыху шараваты фільтр, абраны аўтарамі для апрацоўкі карцінкі, добра падыходзіць агульнаму меланхолічнаму настрою стужкі і яе герояў, таксама людзей, таксама не без хваляванняў, але звыклых заўсёды спасылацца на Біблію.

Таксама людзей! І ў фільме гэтая думка асабліва падкрэслена. Па-першае, кожны з братоў вызначаецца сваім характарам, кожны з іх — індывідуальнасць. А па-другое, нам не раз давядзецца назіраць, як гэтыя індывідуальнасці канфлітуюць паміж сабой. Ды што казаць — проста грашаць! На экране манахі жартуюць, здэкуюцца, злуюцца, б'юцца нават! Падаецца, што адбываецца нешта няправільнае, але потым Грыгорый кажа: «А што вы думалі? Мы ж таксама людзі. І мы, як людзі, вымушаны пастаянна змагацца са сваімі слабасцямі. Калі б мы іх не паказвалі, вы б назвалі нас крывадушнікамі. Між іншым, мелі б рацыю».

Сам Грыгорый у нейкі момант нават прызнаецца, што адзінае, аб чым ён шкадуе ў сваім жыцці, — гэта рашэнне стаць манахам! Уявіце, якое апусташэнне можна адчуць пасля падобных адкрыццяў з боку старога і паважанага ігумена! Нягледзячы на такія, як кажуць, пікантныя падрабязнасці, фільм ні ў якім разе не скатваецца ў фармат рэаліці-шоу, якое быццам абвяргае манаскую праведнасць Гэта прынцыпова іншае кіно, чулівае і ўважлівае. Знятае з асаблівым піетэтам да маства і саміх манахаў, яно, наадварт, ушаноўвае іх стыль жыцця.

Так, менавіта ўшаноўвае, нават праз такія нечаканыя прызнанні. Пасля

кожнага з іх немінуца ўзнікаюць яшчэ большыя пашана і суперажыванне. Наогул, фільм якраз пра падобныя ўнутраныя парадоксы і супярэчнасці. Пра тое скажам, як чалавек можа атрымліваць сапраўдную свабоду праз абмежаванні, альбо пра тое, як можна адчуваць радасць ад смутку.

Нягледзячы на агульны высокі ўзровень, без недахопаў, тым не менш, не абышлося. Напрыклад, кампазіцыйна дасканалыя, вывераныя статычныя кадры, зробленыя пры дапамозе штатыва альбо іншага стабілізатара, вельмі кантрастуюць з неакуратнымі, крыху скамечанымі здымкамі з рук альбо з прычэпленай да галавы «экшн-камеры».

Пачуццё меры крыху падвяло аўтараў таксама ў эпізодзе надыходу Вялікадня, калі на працягу некалькіх хвілін камера, знаходзячыся ў храме, дэманструе нам як быццам цудоўнае ператварэнне ўсіх прадметаў. У гэты момант гучыць нейкая невыразная электронная музыка, напоўненая недарэчным і фальшывым пафасам. Не зусім зразумела,

Будзьце гатовы: візуальны рад прыгожы да слёз! Гэта датычыцца не толькі неверагоднай натурны ў кадры, але і мастацкай сутнасці карціны. Звычайна спакойны і крыху адчужаны мантаж з працягласцю кадра да некалькіх хвілін у моманты масавага ўзбуджэння і калектыўнай працы імгненна паскараецца і рвецца на шматкі даўжынёй у секунды. Павольная традыцыйная музыка, песнапенні альбо проста цішыня змяняюцца хуткім рытмічным фартэпіяна, якое адразу выходзіць на першы план.

навошта ўвогуле быў патрэбны такі эпізод, бо выглядае ён ў пэўным сэнсе чужародным.

Але ўсё гэта, насамрэч, няважна. Стваральнікам хочацца дараваць любімаму недахопу хаця б за тое, што фільм можа выклікаць слёзы нават банальным маляўнічым пейзажам. Разумеецца, у сучаснага чалавека чыста эвалюцыйна даўно павінна была выпрацавацца «слепата» да ўсіх гэтых бясконцых усходаў, захадаў і гарызонтаў. Ну, пагадзіцеся, колькі такога ўжо бачана: і проста карцінак, і ў кіно. А ўсё адно заплачаш. Цуд!

Заплачаш і міжволі падумаеш: «А дзе ты, уласна кажучы, Адам?» Гэтае пытанне (толькі ў крыху іншай фармулёўцы, зразумела) у першай кнізе Бібліі задае сам Бог. Як і любую біблейскую цытату, дадзеную фразу не трэба разумець літаральна. Прынята лічыць, што Бог тут звяртаецца хутчэй да сумлення першага чалавека. Дзе ты, маўляў, сапраўдны Адам?

Менавіта ў пошуках сапраўднага сябе, у пошуках Адама ўнутры прыходзяць у манастыр новыя людзі. Дужа кранальны і поўны гуманізму пасыл, праўда? «Дзе ты, Адам?» — гісторыя пра тое, як чалавек знаходзіць свабоду праз абмежаванні, як, чарговы раз седзячы на ўцёсе і сузіраючы ў цішыні вячэрняе зарава над морам, можна адчуць тугу па страчаным раі. Але не такую тугу, якая сушыць косці, а нешта іншае, нейкае прыемна-горкае пачуццё. Пачуццё шчаслівага смутку, калі хочаце.

Мікіта ШЧАРБАКОЎ

Кадр з фільма «Дзе ты, Адам?»

адносіцца прыкладна да X—XI стагоддзяў.

Як бачым, Святая Гара (і Дахіяр у тым ліку) — месца па-сапраўднаму ўнікальнае і каштоўнае. Каб увесць гэты цуд захоўваць у максімальна некранутым выглядзе, тут дзейнічаюць строгія правілы: як для паломнікаў і турыстаў, так і для саміх насельнікаў. Пачнём з таго, што на гару банальна нялёгка трапіць — патрэбны спецыяльны дазвол. Калі ўсё ж атрымалася: на Афоне забаронена не тое што брыдкаслоўіць (гэта заканамерна), а нават гучна размаўляць. Больш за тое, Святую Гару нельга наведваць жанчынам (увогуле любым істотам жаночага полу) і, што чакана, весці там фота- і відэаздымку. На апошнія асабліва звярніце ўвагу.

ствараецца засцерагальная заслона ад наступлення мора, як умацоўваецца бераг, як манахі трапезнічаюць, гатуюць, служаць, прымаюць пострыг, прымаюць паломнікаў, спяваюць, разважаюць. І ўсё гэта на фоне ашаламляльных пейзажаў, якія змяняюцца адпаведна сезону.

Будзьце гатовы: візуальны рад прыгожы да слёз! Гэта датычыцца не толькі неверагоднай натурны ў кадры, але і мастацкай сутнасці карціны. Звычайна спакойны і крыху адчужаны мантаж з працягласцю кадра да некалькіх хвілін у моманты масавага ўзбуджэння і калектыўнай працы імгненна паскараецца і рвецца на шматкі даўжынёй у секунды. Павольная традыцыйная музыка, песнапенні альбо проста

Пошукі і знаходкі ў замкнёнай прасторы мастацтва

Афіша Фестывалю еўрапейскага кіно

Цэнтр візуальных і выканальніцкіх мастацтваў «АРТ Карпарэйшн», нягледзячы на адмену штогадовага «Лістапада», не змог пакінуць беларускага глядача без фестывальнага кіно. У снежні зладзілі Фестываль беларускага кіно, паказаўшы карціны, якія павінны былі скласці беларускую праграму «Лістапада». Цяпер фармат спецыфікаванай кінападзеі працягваецца: з 20 па 31 студзеня праходзіць Фестываль еўрапейскага кіно. У праграму ўвайшлі дакументальныя і гульнявыя фільмы — усяго 41 карціна, — раней прадстаўленыя на розных сусветных кінафестывалях. Асобнай праграмай вылучана «сямейнае кіно», прызывае дапамагчы глядачам лепш зразумець адно аднаго.

Гульні

Усе 10 фільмаў, што складаюць праграму гульнявога кіно, аб'ядноўвае ўважлівае стаўленне да пацуючых, тэма не столькі чалавечых стасункаў, колькі сутыкнення розных сусветаў і камунікацыі паміж імі. Герояў выпрабавуюць рознасць узростаў, поглядаў, пазіцый.

Фільм «**Саперник**», які адкрывае фестываль, — карціна адносіх дзевяцігадовага хлопчыка з Украіны і шасцідзяціхгадовага мужчыны з Германіі, якія выпадкова засталіся ў адной прасторы і вымушаны камунікаваць.

«Загалоўныя літары» — камунікацыя паміж барацьбой і яе тэатральным адлюстраваннем, лёс чалавека і яго свабоды ў дыктатарскай Румыніі і праз 30 гадоў пасля яе падзення.

«Шаснаццатая вяся» — шматслойны канфлікт юнацтва і руціннага існавання, спробы дзяўчыны-падлетка пазбавіцца ад самоты ў кампаніі дарослага мужчыны.

«Райскі летнік» — гісторыя пра тое, як некалькі сусветаў, схаваныя ў маладых га-
ловах, раскрываюцца ў замкнёнай прасторы, уступаюць у дыялогі і палілогі, уплыва-
юць адно на аднаго. Сталенне ў дэкарацыях пратэстанцкага летніка.

Кадр з фільма «Мальмкrog».

«Няшчасце быць народжаным» — зноў адасобленасць у прастору, камунікацыя паміж людзьмі з няпростымі ролямі. Рэалістычныя сюжэты раптам разбаўляе гісторыя пра дзяўчыну-андроіда і яе ўспрыманне рэчаіснасці.

«Сёстры Макалуза» — час, што цягнеца ў прасторы адной кватэры ў паўднёвым квартале. Час, увасоблены жыццямі пяці сясцёр, якія паступова расстаюцца і знікаюць з поля зроку.

«Едем» — спроба адшукаць мяжу паміж хваробай і ўспрыманням хваробы, светам і ўспрыманням свету. І вечнае пытанне — ці зможа каханне перамагчы тое, што здаецца непераможным?

«Што мы кажам, што мы робім» — назіранне за людзьмі, якія выпадкова засталіся разам на некалькі дзён і з кожным словам збліжаюцца. Маральная неадназначнасць у класічным трохкутніку і рамантычны антураж — французскае кіно, якім мы сабе яго ўяўляем.

«Мальмкрог» — фільм, які мог бы стаць дэтэктывам пра забойцу сярод незнаёмцаў у замкнёным пакоі кшталту «Дзесяці негрыцянят». Але эффект дасягаецца без таемных лістоў і дэтэктыва, які аб'яўляе, што ўсе прысутныя пад арыштам і падазрэннем. Людзі проста размаўляюць за сталом.

«У змроку» — зноў выпрабаванне гарачых юначых ідэалаў на трываласць жорсткасцю. Гэтым разам — у цяжкіх дэкарацыях пасляваеннай Літвы.

Праз усю праграму назіраецца эстэтыка і псіхалагічнае ўздзеянне закрытай прасторы і адасаблення, цікаўнасць да юнацтва, эвалюцыі поглядаў і значнасці слоў.

Сям'я

Фільми «для сямейнага прагляду» вылучаны ў гульнявой праграме. Гэта больш лёгкія сюжеты, галоўнымі героямі ў якіх выступаюць дзеці і падлеткі. У катэгорыю трапілі шэсць карцін.

«Джэкі і Ап'ен» — фільм-мара, знаёмы, напэўна, амаль усім дзецям, якія захапляліся прыгодніцкімі кнігамі. Дванаццацігадовая дзяўчынка сустракае ў калідорах музея жанчыну, якая сышла з карціны Рэмбранта. Класічны сюжэт пра «трапленцаў» і вясёлыя нечаканасці для жыхаркі сямнацатага стагоддзя ў дваццаць першым.

«Летнія свавольнікі» — асабліва адчувальнае для дзіцячай псіхалогіі «чаканне-рэальнасць» прыводзіць героя да сяброўства, прыгодаў і сітуацыі, якую давядзецца тэрмінова выпраўляць.

«**Згряя**» — гісторыя няпростага саперніцтва, булінгу і пераадолення слабасці. Барацьба калектыўнай агрэсіі супраць цвёрдага намеру ў падлеткавай хакейнай камандзе.

«**Сёстры**» — дзве дзяўчынкі апынаюцца сам-насам з прыродай і занадта цяжкай адказнасцю для дзесяцігадовых дзяцей. Смеласць, еднасць і суперздольнасці дапамагаюць ім справіцца з сітуацыяй.

Кадр з фільма «Джэкі і Ап'ен».

«Фрытцы» — адзіная анімацыйная карціна ў праграме. Лета, сяброўства, домік на дрэве — ідылічная карціна, якую разбураюць цяжкасці часу, калі паміж дзяўчынкамі-сяброўкамі з’яўляецца сцяна — тая самая, што дзеліць краіну на дзве паловы.

«Клуб выроdlівих дзяцей» — метафарычная гісторыя пра тое, як дзеці, прызначаныя грамадствам непрыгожымі, адстойваюць сваю годнасць. Яны дэманструюць здольнасць змяняць свет да лепшага, а не толькі псаваць школьныя фотаздымкі.

Документы

Праграма дакументальнага кіно вельмі разнастайная і налічвае 11 асобных фільмаў і чатыры праграмы-альманахі — «Фільмы еўрапейскіх кінашкол». Гэтыя альманахі адлюстроўваюць уважлівы погляд маладых дакументалістаў з розных краін на падзеі, праблемы і людзей. У праграме Фэстывалю еўрапейскага кіно будуць паказаны чатыры такія «зборнікі».

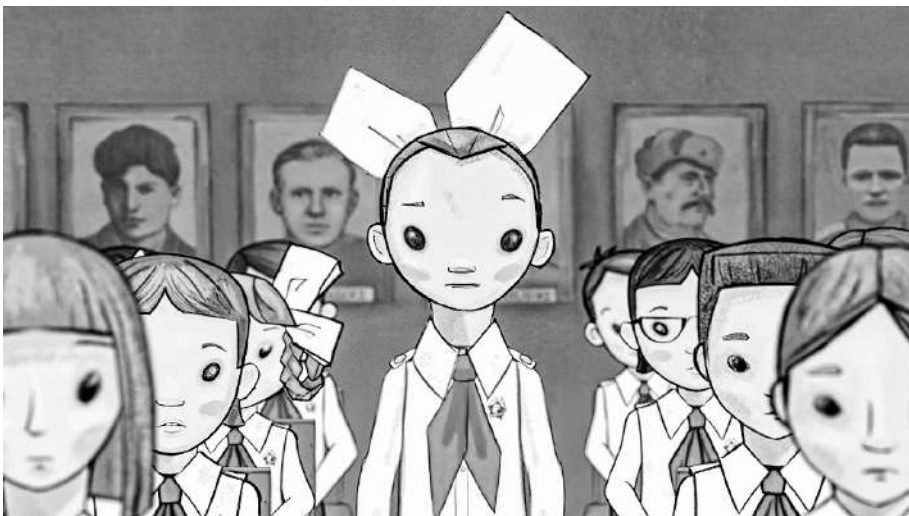
«Зямля блакітная, быццам апельсін» распавядае пра дом, у якім людзі хаваюцца ад вайны звонку, на вуліцы і ў сябе ўнутры. Маці і чатыры дзіцяці вырашаюць выпрабаваць ратавальную моц мастацтва і зняць кіно пра сваё жыццё.

«Кубрык пра Кубрыка» і «Андрэй Таркоўскі. Кіно як малітва» — партрэты вялікіх рэжысёраў, зманціраваныя з архіўных кадраў, рэдкіх інтэрв'ю і ўнікальных матэрыялаў. Глыбокія, асабістыя і — што адметна — расказаныя ад першай асобы.

«Летняя вайна» — расповід пра двух дзяцей з Кіева, якіх адпраўляюць у незвычайны летнік. Іх вучаць быць сапраўднымі патрыётамі і абаронцамі, і паступова вучоба пачынае адбывацца на юных асобах.

«У пошуках Бэнксі» — яшчэ адзін партрэтны фільм, які адрозніваецца ад папярэдніх героям. Бэнксі не проста нічога не распавядае пра сябе — ён не адкрывае ні імені, ні твару. Таму, каб зразумець гэтага чалавека, глядачам даводзіцца даверыцца тым, хто з ім працаваў.

«Цішыня — галасы Лісабона» — складаная, яскравая і гучная карціна, якая адлюстроўвае сутнасць культурнай ідэнтычнасці, асаблівасці партугальскай гісторыі і барацьбу за жыццё мастацтва.

Кадр з фільма «Мая любімая вайна».

«Мая любімая вайна» — анімацыйная стужка, у якой рэжысёрка распавядае асабістую гісторыю — сталення ў барацьбе за свае індывідуальныя погляды ў аўтарытарным грамадстве.

«Яє маці» — сямейная гісторыя дзвюх жанчын, якія вырашаюць удачырыць дзяўчынку, нягледзячы на гамафобныя настроі і напружаную палітычную сітуацыю ў краіне. Каханне жанчын мусіць прайсці праз выпрабаванне цяжкімі рашэннямі.

«**Мы хацелі змяніць свет**» — размова пра мужчын, якія іграюць панк-рок ужо некалькі дзесяцігоддзяў, і пра юнацкі запал, імкненне да свабоды, якую яны пранеслі не толькі праз жыццё, але і праз сваю музыку.

«Юло Саостэр. Чалавек, які сушыў хустку на ветры» — фільм-даследаванне пра мастака, што зрабіў унёсак у так званы другі рускі авангард. Пра трагічнае жыццё і яго ўвасабленне ў мастацтве распавядае сын мастака і ён сам — з кадраў архіўных запісаў.

«Вальхензее назаўсёды» — асабістая сямейная сага рэжысёркі, якая пачынаецца з кавярні на возеры Вальхензее і вядзе праз жыцці чатырох пакаленняў і ўсёй зямны шар і закальцоўваецца, вяртаецца да пачатковай кропкі. У апавед уплятаецца разва-

Разнастайныя дакументальныя фільмы непазбежна закранаюць няпростыя гісторыі родных краін рэжысёраў, іх асабістыя перажыванні і мастацтва, якое заўжды звязана і з грамадскім, і з асабістым.

Дар'я СМІРНОВА

Простыя рэчы

Адчуць сябе артыстамі паспрабавалі жыхары Смаргоні

Не ўсім удаецца здзейсніць мару юнацтва. А яна час ад часу нагадвае аб сабе, дакучліва прыходзіць у снах. І аднойчы, забыўшыся пра ўзрост і не зважаючы на адсутнасць прафесійнай падрыхтоўкі, ты з галавой акунешся ў справу, якая прыносіць найвялікшае задавальненне.

Займацца творчасцю індывідуальна — гэта адно, а вось адшукаць аднадумцаў і аб'яднаць іх у творчы праект, адцягнуўшы ад гаджэтаў, тэлевізараў — справа зусім іншая. Гэта ўдалося Лёлі Сямёнавай, хатняй гаспадыні, маці дваіх дзяцей, якая прыехала разам з мужам з Расіі на будаўніцтва атамнай станцыі. Жанчына здолела пераканаць сваіх знаёмых, далёкіх ад тэатральнага мастацтва, стварыць аматарскі тэатр. Вынік уразіў многіх.

У Смаргоні цікавых падзей няшмат. Таму навіна пра пастаноўку, якую ажыццявілі самадзейныя артысты, хутка распаўсюдзілася ў сеціве. На прэм'ерны паказ было замоўлена каля 170 квітоў. У той дзень, калі я сабралася на чарговы спектакль «Марозка», вечарам узнялася жудасная завіруха. Падумала, наўрад ці такім надвор'ем бацькі павядуць дзяцей у Цэнтр культуры. Могуць і наогул адмяніць паказ. Але памылілася.

У сувязі са складанай эпідэміялагічнай сітуацыяй квітки на казку «Марозка» можна было толькі браніраваць. На другі паказ замовілі амаль 200 білетаў! Нягледзячы на дрэннае надвор'е, зала была запоўнена.

Робату над гэтым спектаклем Лёля Сямёнава назвала кампіляцыйнай, што азначае стварэнне твора на падставе ўжо існуючага, але надаючы рысы сучаснасці. Знакамітую казку «Марозка» па сцэнарыі Юрыя Шчуцкага адшукалі ў інтэрнэце і пачалі творчую апрацоўку тэксту. У выніку ад першапачатковага варыянта амаль нічога не засталася. З'явілася шмат жадаючых

Лёля Сямёнава.

паўдзельнічаць у спектаклі — уводзіліся новыя персанажы і адпаведна дапісваліся новыя лініі сюжэта.

Адчуць сябе артыстамі выказалі жаданне людзі самых розных прафесій. У самадзейнай трупе — медработнік, ваеннаслужачы, эканаміст, будаўнік, інжынер, педагог, журналіст. Кожны з іх некалі марыў аб прафесіі артыста або рэжысёра. Нехта меў досвед у напісанні сцэнарыя і казачных гісторый.

І вось ужо змяніўся імідж Снягуркі (Надзея Нібіёк), якая дэманстравала на сцэне прыёмы каратэ. Баба Яга (Яўгенія Ломаць) ператварылася

ў зорку шоу-бізнесу, весялілі брутальны Салавей-разбойнік (Антон Мальшэўскі) з «браткамі» (Павел Стральцоў і Яўген Траян). Запомніліся глядачам пшчотная Настачка (Юлія Чуянава), крэатыўная Мачаха (Алена Чурылава) і яе капрызная дачка Марфушачка (Васіліса Стурліс). Увогуле, дзеючыя асобы асучасніліся, узброіўшыся гаджэтамі і асвоіўшы папулярны слэнг.

Рэжысёры-пастаноўшчыкі Лёля Сямёнава і вихавальнік дзіцячага сада Анастасія Гадалава адначасова сталі і загадчыкамі трупы, і музычнымі рэдактарамі, і мастакамі-мадэльерамі, і пастыжорамі-грымёрамі, і пастаноўшчыкамі сцэнічнай пластыкі. Ды шмат яшчэ якія абавязкі бралі на сябе. За асвятленне і гук адказвае Лёля Сямёнава, а дзякуючы залатым рукам Анастасіі Гадалавай старыя рэчы з куфраў ператвараліся ў цікавыя сцэнічныя касцюмы.

Прыходзячы некалькі разоў на тыдзень на рэпетыцыі, ніхто на вялікі поспех не разлічваў. Сябры-аднадумцы проста знайшлі агульную справу для душы і з цікавасцю бавілі час. Дзіцячы спектакль не вымушаў пачынаючых акцёраў дэманстраваць вышыні выканальніцкага майстэрства. Разам з тым агульнавядома, што пакарыць сэрца маленькага глядача — справа не самая простая. Самадзейным акцёрам гэта ўдалося. Адкуль такая ўпэўненасць? Пасля дзвюх пастановак на мясцовых сайтах і ў сацыяльных сетках з'явілася шмат запытаў, калі будзе наступны паказ. Кіраўніцтва раённага Цэнтра культуры, якое спачатку з недаверам ставілася да ініцыятывы самадзейных артыстаў, прапанавала анансаваць у СМІ наступны спектакль.

Можна смела сцвярджаць, што смаргонскі аматарскі тэатр — гэта адна вялікая сям'я. Застаецца толькі чакаць новых пастановак. Чарговы твор ужо зацверджаны, і калектыў прыступае да чытання п'есы і рэпетыцый.

Ала СТРАШЫНСКАЯ, фота аўтара

зваротная сувязь

Прачулым радком...

Канал «Культура» Беларускага радыё працягвае літаратурна-мастацкія і пазнавальныя праекты. Па выхадных гучыць праграма «Прачулым радком...», якая гэтым разам прапануе вершы Максіма Багдановіча.

У «Літаратурнай анталогіі» (14.15) ладзіцца чытанне рамана Уладзіміра Караткевіча «Чорны замак Альшанскі», у «Радыёбібліятэцы» выходзіць твор Рэкса Стаўта «Крылаты рэвалвер». У выхадныя вечарам у праекце «Літаратурныя гісторыі» — апавяданні Уладзіміра Дамашэвіча «Паядынак сярод свету», Тэфі «Дэманічная жанчына» і «Экзамен».

У дзіцячай праграме «Дасціпныя. Нястомныя. Кемлівыя» прагучаць «Казкі сіняй падушкі» Кацярыны Хадасевіч-Лісавой. Па выхадных у 10.05 выходзіць праект «Дзіцячы радыётэатр», у яго межах — музычная

радыёпастаноўка «Цудоўныя прыгоды Нільсы з дзікімі гусямі» паводле Сельмы Лагерлёф.

«Радыётэатр плюс» у суботу і нядзелю ў вячэрнім эфіры прапануе радыёспектакль «Адна на падмостках» паводле аднайменнага твора Івана Шмякіна (да 100-годдзя з дня нараджэння народнага пісьменніка Беларусі).

Публіцыстычны суботні праект «Кнігарня» пазнаёміць з літаратурнымі падзеямі і кніжнымі навінкамі.

Увазе слухачоў у нядзелю — праект Навума Гальпяровіча «Сюжэт для вечнасці». У радыёверсіі праграмы «Суразмоўцы» слухайце гутарку з гісторыкам, доктарам гістарычных навук Аляксандрам Гужалоўскім.

Расклад перадач канала «Культура» даступны на сайце www.radiokultura.by і ў сацыяльных сетках.

23 студзеня — 90 гадоў з дня нараджэння Уладзіміра Жыжэнкі (1931—2003), крытыка, перакладчыка.

23 студзеня — 85 гадоў з дня нараджэння Ігара Грыгаровіча (1936—1986), жывапісца.

23 студзеня 70-гадовы юбілей адзначае Уладзімір Зінкевіч, жывапісец, педагог, заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь.

24 студзеня 90 гадоў споўнілася 6 Міхасю Мушыньскаму (Міхаілу Іосіфавічу, 1931—2018), крытыку, літаратуразнаўцу, тэксталагу.

24 студзеня — 85 гадоў з дня нараджэння Рамана Філіпава (1936—1992), расійскага і беларускага акцёра, заслужанага артыста БССР, народнага артыста РСФСР.

24 студзеня — 80 гадоў з дня нараджэння Аляксандра Алонцава (1941—2013), мастака-акварэліста.

24 студзеня 70-гадовы юбілей святкуе Міхась Пазнякоў (Міхаіл Паўлавіч), паэт, празаік, перакладчык, мовазнаўца, журналіст.

25 студзеня — 70 гадоў з дня нараджэння Уладзіміра Спарышкова (1951—2016), кінааператара.

27 студзеня — 105 гадоў з дня нараджэння Уладзіміра Няфёда (1916—1999), тэатразнаўца, педагога, пісьменніка, заслужанага дзеяча мастацтваў БССР.

27 студзеня — 85 гадоў з дня нараджэння Валянціны Куляшовай (1936—2018), літаратуразнаўцы, перакладчыцы.

27 студзеня 60 гадоў спаўняецца Наталлі Раманскай, спявачцы, педагогу, заслужанай артыстцы Рэспублікі Беларусь.

28 студзеня — 240 гадоў з дня нараджэння Юзафа Дашчынскага (1781—1844), піяніста, кампазітара, дырыжора, педагога.

28 студзеня — 85 гадоў з дня нараджэння Уладзіміра Іваноўскага (1936—1987), спевака, заслужанага артыста БССР.

29 студзеня — 90 гадоў з дня нараджэння Вольгі Шэлега (1931—1965), мовазнаўцы.

Калектыў Гродзенскага абласнога Кадзьялення СПБ выказвае шчырыя спачуванні празаіку, публіцысту Ірыне ФАМЯНКОВАЙ з прычыны напаткаўшага яе гора — смерці сына.

Выходзіць з 1932 года		Адрас рэдакцыі: Юрыдычны адрас: 220013, Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а E-mail: info@vziazda.by		адказны сакратар — 377-99-72 аддзел крытыкі і бібліяграфіі — 317-20-98 аддзел прозы і паэзіі — 317-20-98 аддзел мастацтва — 317-20-98 бухгалтэрыя — 311-17-16		Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі № 7 ад 10.12.2012, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.	
Заснавальнікі: Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, грамадскае аб'яднанне «Саюз пісьменнікаў Беларусі», рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом "Звязда"»		Адрас для карэспандэнцыі: 220034, Мінск, вул. Захарова, 19 E-mail: lim_new@mail.ru Адрас у інтэрнэце: www.vziazda.by		Выходзіць раз на тыдзень у пятніцу.		Выдавец: Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом "Звязда"».	
Галоўны рэдактар Аляксей Іванавіч ЧАРОТА		Тэлефоны: галоўны рэдактар — 325-85-25 намеснік галоўнага рэдактара — 377-99-72		Падпісныя індэксы: 63856 — індывідуальны; 63815 — індывідуальны льготны для настаўнікаў; 638562 — ведамасны; 63880 — ведамасны льготны.		Дырэктар — галоўны рэдактар Аляксандр Мікалаевіч КАРЛЮКЕВІЧ Нумар падпісаны ў друк 21.01.2021 у 11.00 Ум. друк. арк. 3,72 Наклад — 806	
Рэдакцыйная калегія: Таццяна Арлова Алесь Бадак Дзяніс Барсукоў Віктар Гардзей		Уладзімір Гніламёдаў Вольга Дадзіёмава Жана Запартыка Анатоль Казлоў Анатоль Крэйдзіч Віктар Кураш		Алесь Марціновіч Вячаслаў Нікіфараў Мікалай Чаргінец Іван Чарота Іван Штэйнер		Друкерня Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства «Выдавецтва «Беларускі Дом друку» ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004 г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 79/1. Індэкс 220013 Заказ — 120 Д123456789101112 М123456789101112	
						Рукапісы прымаюцца толькі ў электронным выглядзе (праграма Microsoft Word), не вяртаюцца і не рэцэнзуюцца. Пазіцыя рэдакцыі можа не супадаць з меркаваннямі аўтараў публікацый. Аўтары нясуць адказнасць за факты, якія прыводзяцца ў публікацыях, у адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.	